

Załącznik nr 3 do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego

**AUTOREFERAT
PRZEDSTAWIAJĄCY OPIS OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH,
DYDAKTYCZNYCH I ORGANIZACYJNYCH**

Dr Justyna Godawska

Kraków 2021

J. Godawska

Spis treści

1. Imię i nazwisko	3
2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe	3
3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych	3
4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).....	4
4.1. Tytuł osiągnięcia.....	4
4.2. Wprowadzenie.....	4
4.3. Cele, hipotezy i metody badawcze	6
4.4. Struktura monografii i zawartość jej poszczególnych rozdziałów	8
4.5. Omówienie osiągniętych wyników	12
4.6. Wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse	21
4.7. Spis literatury wykorzystanej w pkt. 4 autoreferatu	22
5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej.....	24
5.1. Obszary prowadzonych badań naukowych	24
5.2. Dorobek naukowy w ujęciu ilościowym.....	36
5.3. Udział w konferencjach naukowych	39
5.4. Udział w projektach badawczych	39
5.5. Nagrody naukowe	40
5.6. Istotna aktywność naukowa realizowana w więcej niż jednej uczelni	41
5.6.1. Istotna aktywność naukowa realizowana na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie.....	41
5.6.2. Istotna aktywność naukowa realizowana na Uniwersytecie Jagiellońskim	42
5.6.3. Współpraca naukowa z pracownikami zagranicznych uczelni	43
6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę	44
6.1. Osiągnięcia dydaktyczne	44
6.2. Osiągnięcia organizacyjne i popularyzujące naukę	46

1. Imię i nazwisko

Justyna Godawska

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe

- 2014 Dyplom ukończenia studiów podyplomowych w zakresie: „Matematyka finansowa – inżynieria finansowa w zarządzaniu ryzykiem”, na Wydziale Matematyki Stosowanej Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie
- 2009 Dyplom doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia, nadany uchwałą Rady Wydziału Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie z dnia 21.12.2009
- Tytuł rozprawy doktorskiej: *Wpływ uprawnień zbywalnych do emisji zanieczyszczeń powietrza na wyniki finansowe elektrowni w Polsce*
- Promotor: prof. dr hab. Józefa Famielec
- 2006 Dyplom ukończenia Studium Doskonalenia Pedagogicznego Akademii Ekonomicznej w Krakowie
- 2001 Dyplom magistra zarządzania, uzyskany na kierunku Zarządzanie i marketing w zakresie rachunkowości, na Wydziale Zarządzania Akademii Ekonomicznej w Krakowie
- Tytuł pracy magisterskiej: *Istota rezerw w różnych jednostkach gospodarczych*
- Promotor: dr Helena Zielińska
- 2000 Dyplom magistra ekonomii, uzyskany na kierunku Finanse i bankowość w zakresie finansów publicznych, na Wydziale Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Krakowie
- Tytuł pracy magisterskiej: *Źródła finansowania inwestycji proekologicznych przez gminy na przykładzie Miasta i Gminy Myślenice*
- Promotor: dr Krzysztof Surówka

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Nazwa pracodawcy	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie
Zajmowane stanowisko	adiunkt w Katedrze Zarządzania Przedsiębiorstwem na Wydziale Zarządzania
Okres zatrudnienia	od 5.11.2020 do nadal

Nazwa pracodawcy	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie
Zajmowane stanowisko	adiunkt w Katedrze Ekonomii, Finansów i Zarządzania Środowiskiem na Wydziale Zarządzania
Okres zatrudnienia	od 1.03.2013 do 4.11.2020

Nazwa pracodawcy	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Zajmowane stanowisko	adiunkt w Katedrze Polityki Przemysłowej i Ekologicznej na Wydziale Finansów
Okres zatrudnienia	od 1.03.2010 do 28.02.2013

Nazwa pracodawcy	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie (do 2007 r. Akademia Ekonomiczna w Krakowie)
Zajmowane stanowisko	asystent w Katedrze Polityki Przemysłowej i Ekologicznej na Wydziale Finansów
Okres zatrudnienia	od 1.10.2002 do 28.02.2010

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)

4.1. Tytuł osiągnięcia

Dziełem stanowiącym osiągnięcie jest monografia naukowa mojego autorstwa pt.

Użyteczność informacji środowiskowych dla inwestorów, seria: Rozprawy. Monografie nr 372, Wydawnictwa AGH, Kraków 2021, 383 s.

Recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. Marzena Remlein
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Katedra Rachunkowości i Rewizji Finansowej

dr hab. Arleta Szadziewska, prof. uczelni
Uniwersytet Gdański
Katedra Rachunkowości

4.2. Wprowadzenie

Współcześnie przedsiębiorstwa coraz częściej i w coraz szerszym zakresie udostępniają różnym interesariuszom obligatoryjne lub dobrowolne informacje dotyczące ekologicznych aspektów ich funkcjonowania w gospodarce rynkowej. Obowiązek ujawniania określonych informacji środowiskowych jest nakładany na przedsiębiorstwa przez instytucje regulacyjne odpowiedzialne za politykę ekologiczną państwa oraz za rachunkowość i sprawozdawczość podmiotów gospodarczych. W pierwszym przypadku głównym celem upubliczniania informacji jest wpłynięcie na zachowanie podmiotów gospodarczych, tj. skłonienie ich do ograniczenia uciążliwości dla środowiska naturalnego dzięki m.in. presji ze strony inwestorów, zaś w drugim przypadku – odzwierciedlenie pełniejszego obrazu jednostki gospodarczej w sprawozdawczości i umożliwienie podejmowania świadomych decyzji przez użytkowników informacji sprawozdawczych, w tym uczestników rynku kapitałowego.

Ujawniane przez przedsiębiorstwa informacje środowiskowe, zarówno finansowe, jak i niefinansowe, stanowią przedmiot coraz większego zainteresowania inwestorów, którzy chcą uwzględniać ekologiczne uwarunkowania działalności spółek w swoich decyzjach na rynku kapitałowym. Wyniki badań różnych autorów potwierdzają istnienie dużego zapotrzebowania na informacje środowiskowe ze strony inwestorów, zarówno indywidualnych, jak i instytucjonalnych (m.in. Amel-Zadeh, Serafeim, 2018; Ilhan i in., 2020; Pakowska, 2014; Remlein

2019). Rosnące znaczenie informacji środowiskowych w wycenie wartości spółek i zarządzaniu portfelem papierów wartościowych jest rezultatem przede wszystkim ciągłego zaostrzania przepisów w zakresie ochrony środowiska dotyczących podmiotów gospodarczych oraz zwiększającej się świadomości ekologicznej społeczeństw i związanej z nią zmiany preferencji konsumentów, którzy coraz częściej wybierają produkty i usługi przyjazne dla środowiska. Obserwowanym od lat zjawiskiem wpływającym na zapotrzebowanie na informacje środowiskowe jest również rozwój rynku inwestycji społecznie odpowiedzialnych w krajach zachodnioeuropejskich, USA, Japonii, Kanadzie i Australii (*Global Sustainable Investment Review*, 2018).

Użyteczność (przydatność) informacji dla inwestorów, rozumiana jako zdolność do ułatwienia podjęcia przez nich decyzji inwestycyjnych, może być rozpatrywana przez pryzmat finansów neoklasycznych lub behawioralnych. W pierwszym podejściu, opartym na teorii efektywnego rynku autorstwa E. F. Fama (1970), inwestorzy zachowują się racjonalnie i reprezentują zgodne poglądy co do znaczenia dostępnych informacji i prawidłowo je interpretują. Tylko informacje istotne dla wewnętrznej wartości papierów wartościowych są odzwierciedlone w ich cenach. Użyteczność informacji stanowi więc kategorię obiektywną i jest tak samo oceniana przez wszystkich inwestorów na rynku kapitałowym. W przypadku finansów behawioralnych odrzuca się założenie o racjonalności inwestorów. Ich zachowanie jest zdeterminowane przez odczuwane emocje, posiadane preferencje, błędną percepcję rzeczywistości, osobowość, wiedzę i doświadczenie, co ma wpływ również na interpretację dostępnych informacji. Użyteczność informacji jest zatem subiektywnie oceniana przez poszczególnych inwestorów, co oznacza, że te same informacje mogą mieć różne znaczenie dla różnych osób.

Badania ekonometryczne dotyczące użyteczności informacji pochodzących ze sprawozdawczości przedsiębiorstw w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych w kontekście teorii efektywnego rynku są prowadzone przez licznych naukowców od wielu lat i dotyczą coraz częściej również informacji środowiskowych (np. Belkaoui, 1976; Clarkson i in., 2013; Plumlee i in., 2015; Fazzini, Dal Maso, 2016; Jaggi i in., 2018). Zgodnie z założeniem tych badań, informacje te mogą być uznane za przydatne dla inwestorów, jeżeli wykazują statystycznie istotny związek z cenami papierów wartościowych. Można zaobserwować również rozwój badań ankietowych i eksperymentalnych poświęconych przydatności informacji środowiskowych dla inwestorów. Przeprowadzone dotychczas badania ankietowe polskich i zagranicznych autorów dotyczące spostrzegania przez inwestorów sprawozdawczości środowiskowej przedsiębiorstw koncentrują się głównie na zagadnieniach związanych z oceną informacji środowiskowych pod względem cech jakościowych, znaczeniem tych informacji w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych w porównaniu z innymi rodzajami informacji ujawnianych przez przedsiębiorstwa, zapotrzebowaniem inwestorów na poszczególne rodzaje informacji środowiskowych oraz preferowanym miejscem ujawniania informacji środowiskowych w ramach sprawozdawczości przedsiębiorstw (por. np. De Villiers, Van Staden, 2012; Odia, 2014; Krasodomska, 2014; Pakowska, 2014). W badaniach eksperymentalnych dotyczących zachowań inwestorów, informacje środowiskowe są uznawane za przydatne, jeżeli mają wpływ na decyzję uczestników eksperymentu o alokacji kapitału. Uczestnikami tych badań w zastępstwie inwestorów są stosunkowo często studenci kierunków ekonomicznych, analitycy finansowi czy księgowi, czyli osoby posiadające umiejętności potrzebne do wyceny inwestycji (por. np. Chan, Milne, 1999; Rikhardsson, Holm, 2008).

Prowadząc analizę zagranicznych i krajowych publikacji naukowych poświęconych empirycznym badaniom nad użytecznością informacji środowiskowych, dostrzegłam, że problematyka psychologicznych aspektów tej użyteczności jest rzadko podejmowana przez badaczy. Do nielicznych wyjątków w tym zakresie, które zidentyfikowałam podczas systematycznego przeglądu literatury przedmiotu, należą prace W.N. Dilla i in. (2014), A. Hafensteina i A. Bassena (2016), M. Arnolda i in. (2018) oraz D. Reimsbacha i in. (2018). Opracowania te, z wyjątkiem pracy W. Dilla i in., dotyczą nie tylko informacji środowiskowych, ale również innych informacji związanych ze społeczną odpowiedzialnością biznesu (*corporate social responsibility* – CSR) bądź zrównoważonym rozwojem, rozpatrywanych łącznie. Wyniki badań

eksperymentalnych W.N. Dilla i in. (2014) wskazują, że inwestorzy nieprofesjonalni, deklarujący zdecydowanie pozytywny stosunek do środowiskowego aspektu rozwoju zrównoważonego, na ogół uważają informacje o środowiskowych wynikach spółek za przydatne i dostrzegają związek między działaniami spółek na rzecz środowiska i ich wynikami finansowymi. Zgodnie z wynikami badań ankietowych A. Hafensteina i A. Bassena (2016) najważniejszym czynnikiem wpływającym na wykorzystanie informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem ujawnianych przez spółki są osobiste poglądy inwestorów dotyczące zagadnień związanych z tym rozwojem. Autorzy badań zaznaczają przy tym, że inwestorzy nie rozróżniają poszczególnych aspektów zrównoważonego rozwoju, tj. aspektów środowiskowych, społecznych i tych dotyczących ładu korporacyjnego. Wnioski z eksperymentu przeprowadzonego przez M. Arnolda i in., w którym wzięli udział doświadczeni inwestorzy profesjonalni, wskazują, że ujawnianie informacji z zakresu CSR w odrębnym raporcie, publikowanym w innym terminie niż sprawozdanie finansowe, może prowadzić do ulegania przez inwestorów błędowi asymetrycznego zakotwiczenia, natomiast jednoczesne ujawnianie informacji z zakresu CSR i finansowych w raporcie zintegrowanym zapobiega temu błędowi w osądach inwestorów (Arnold i in., 2018). Badania eksperymentalne D. Reimsbacha i in., przeprowadzone wśród inwestorów profesjonalnych, potwierdzają korzystne oddziaływanie zewnętrznej weryfikacji na przydatność informacji dotyczących społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa. Jej znaczenie jest istotniejsze w przypadku odrębnych raportów w zakresie CSR niż w przypadku raportów zintegrowanych, co autorzy eksperymentu tłumaczą zniekształceniem poznawczym – efektem aureoli (Reimsbach i in., 2018).

Również dokonana przeze mnie analiza teoretycznych opracowań w zakresie finansów behawioralnych i rachunkowości behawioralnej doprowadziła mnie do przekonania, że problematyka psychologicznych uwarunkowań wykorzystania informacji środowiskowych przez inwestorów nie została jeszcze dostatecznie rozpoznana i opisana na gruncie teoretycznych rozważań.

Zidentyfikowane przeze mnie luki: poznawcza (brak teoretycznych koncepcji próbujących wyjaśnić wpływ psychologicznych czynników na ocenę użyteczności informacji środowiskowych w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych) i badawcza (dotychczasowe nieliczne badania empiryczne dotyczące behawioralnych aspektów użyteczności tych informacji), jak również wspomniany wyżej rozwój sprawozdawczości środowiskowej przedsiębiorstw i rosnące zainteresowanie nią inwestorów, stanowią uzasadnienie wyboru problematyki monografii, będącej moim głównym osiągnięciem naukowym.

4.3. Cele, hipotezy i metody badawcze

Z zamiarem wypełnienia wskazanej luki poznawczej i badawczej podjęłam badania naukowe, których wyniki prezentuje monografia stanowiąca moje główne osiągnięcie naukowe. Problematyka monografii dotyczy psychologicznych aspektów użyteczności dla inwestorów finansowych i niefinansowych informacji środowiskowych pochodzących ze sprawozdawczości przedsiębiorstw i wpisuje się w nurt badań z obszaru finansów behawioralnych i rachunkowości behawioralnej.

Za główny cel pracy przyjąłam identyfikację finansowych i niefinansowych informacji środowiskowych ujawnianych przez spółki publiczne i określenie ich użyteczności dla inwestorów w podejmowaniu decyzji na rynku kapitałowym.

Osiągnięcie głównego celu wymagało realizacji szczegółowych celów, do których zaliczyłam:

- 1) opisanie powiązań między przedsiębiorstwem a środowiskiem naturalnym,
- 2) zdefiniowanie pojęcia informacji środowiskowych,
- 3) przedstawienie klasyfikacji informacji środowiskowych,

- 4) określenie zakresu i jakości informacji środowiskowych ujawnianych przez przedsiębiorstwa w sprawozdawczości finansowej i niefinansowej,
- 5) określenie zapotrzebowania inwestorów na informacje środowiskowe pochodzące ze sprawozdawczości przedsiębiorstw w podejmowaniu decyzji na rynku kapitałowym,
- 6) zdefiniowanie pojęcia użyteczności informacji,
- 7) przedstawienie psychologicznych uwarunkowań wykorzystywania informacji przez inwestorów w świetle finansów behawioralnych i rachunkowości behawioralnej,
- 8) identyfikację metod badawczych stosowanych w badaniach dotyczących oceny użyteczności informacji dla inwestorów,
- 9) opracowanie autorskiego modelu czynników wpływających na użyteczność informacji środowiskowych dla inwestorów opartego na behawioralnej teorii decyzji,
- 10) przeprowadzenie badań dotyczących wpływu czynników psychologicznych na postrzeganie użyteczności informacji środowiskowych przez inwestorów i wykorzystanie ich w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych.

Powyższe cele pozwoliły mi na sformułowanie hipotez. W pracy przyjąłam **hipotezę główną**, która zakłada, że **użyteczność informacji środowiskowych zależy od ich rodzaju i psychologicznych uwarunkowań ich wykorzystania przez inwestorów.**

Postawiłam również trzynaście **hipotez badawczych** wspierających hipotezę główną:

1. Inwestorzy, dla których ochrona środowiska stanowi istotną wartość, postrzegają informacje środowiskowe jako bardziej użyteczne w porównaniu z inwestorami, dla których ochrona środowiska nie ma szczególnie istotnego znaczenia (uleganie efektowi aureoli).
2. Uleganie heurystyce dostępności przez inwestorów wpływa na postrzeganie przez nich informacji środowiskowych o charakterze negatywnym jako bardziej użytecznych w porównaniu z informacjami o charakterze pozytywnym.
3. Inwestorzy postrzegają informacje o kosztach środowiskowych jako bardziej użyteczne w porównaniu z informacjami o przychodach środowiskowych o porównywalnej wysokości (uleganie awersji do strat).
4. Inwestorzy postrzegają informacje o potencjalnych zobowiązaniach środowiskowych o znanym prawdopodobieństwie jako bardziej użyteczne w porównaniu z informacjami o potencjalnych zobowiązaniach środowiskowych o nieznanym prawdopodobieństwie (uleganie awersji do niejednoznaczności).
5. Inwestorzy mający świadomość dużej znajomości rachunkowości finansowej postrzegają środowiskowe informacje finansowe jako bardziej użyteczne w porównaniu z inwestorami mającymi świadomość małej znajomości rachunkowości finansowej.
6. Inwestorzy preferujący w szkole przedmioty ściśle postrzegają środowiskowe niefinansowe informacje ilościowe jako bardziej użyteczne w porównaniu ze środowiskowymi niefinansowymi informacjami opisowymi.
7. Inwestorzy preferujący w szkole przedmioty humanistyczne postrzegają środowiskowe niefinansowe informacje opisowe jako bardziej użyteczne w porównaniu ze środowiskowymi niefinansowymi informacjami ilościowymi.
8. Istnieje dodatnia zależność między poziomem neurotyczności inwestorów a wykorzystaniem przez nich informacji dotyczących ryzyka środowiskowego.
9. Istnieje dodatnia zależność między poziomem ugodowości inwestorów a wykorzystaniem przez nich informacji dotyczących ryzyka środowiskowego.
10. Istnieje dodatnia zależność między poziomem sumienności inwestorów a wykorzystaniem przez nich informacji dotyczących ryzyka środowiskowego.
11. Istnieje ujemna zależność między poziomem ekstrawersji inwestorów a wykorzystaniem przez nich informacji dotyczących ryzyka środowiskowego.
12. Istnieje ujemna zależność między poziomem otwartości na doświadczenie inwestorów a wykorzystaniem przez nich informacji dotyczących ryzyka środowiskowego.
13. Istnieje dodatnia zależność między poziomem sumienności inwestorów a wykorzystaniem przez nich informacji środowiskowych poddanych audytowi zewnętrznemu.

- Aby zrealizować postawione cele pracy, zastosowałam różne metody badawcze:
- krytyczną analizę polskiej i zagranicznej literatury naukowej oraz aktów prawnych i wytycznych (cele 1-9);
 - metodę sondażu diagnostycznego wykorzystaną w badaniach ankietowych przeprowadzonych wśród inwestorów indywidualnych (cel 10);
 - metodę eksperymentu naukowego wykorzystaną w badaniach eksperymentalnych, mających na celu analizę zachowań jednostek związanych z decyzjami inwestycyjnymi podejmowanymi pod wpływem dostarczonych informacji (cel 10).

Próba badawcza w badaniach ankietowych obejmowała 70 inwestorów indywidualnych, działających w Polsce i inwestujących własne środki finansowe w notowane akcje osobiście, przez maklera lub przez brokera. Do analizy wyników badań ankietowych wykorzystałam statystyki opisowe oraz parametryczne i nieparametryczne testy statystyczne: Shapiro–Wilka, t dla dwóch średnich, U Manna–Whitneya oraz kolejności par Wilcoxon.

Uczestnikami badań eksperymentalnych byli studenci ze specjalności *Zarządzanie finansami* Wydziału Zarządzania Akademii Górniczo-Hutniczej, mający odpowiednią wiedzę na temat problematyki rynku kapitałowego. Łącznie próba badawcza liczyła 143 osoby, w tym grupa kontrolna obejmowała 71 osób, a grupa eksperymentalna - 72 osoby. Do analizy statystycznej wyników badań eksperymentalnych wykorzystałam statystyki opisowe, test Shapiro–Wilka, test t dla dwóch średnich, jednoczynnikową analizę wariancji ANOVA oraz test *post-hoc* Tukeya.

4.4. Struktura monografii i zawartość jej poszczególnych rozdziałów

Monografia składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, załączników, bibliografii, spisu tabel i spisu rysunków. Trzy pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny, natomiast ostatni – teoretyczno-empiryczny. Układ i treść poszczególnych rozdziałów pracy są podporządkowane realizacji założonych celów i weryfikacji postawionej hipotezy głównej.

Rozdział pierwszy stanowi wprowadzenie w problematykę informacji środowiskowych i zawiera rozważania na gruncie ekonomii i rachunkowości. Na początku omówiłam powiązania między przedsiębiorstwem a środowiskiem naturalnym z uwagi na to, że informacje środowiskowe dotyczą ich wzajemnych relacji. Dokonałam przeglądu teorii i hipotez (teorii luźnych zasobów, interesariuszy, oportunistycznych zachowań menedżerów, podaży i popytu na produkty przyjazne dla środowiska oraz hipotez substytucji, Portera, pozytywnej i negatywnej synergii) oraz badań empirycznych odnoszących się do zależności między wynikami działalności w zakresie ochrony środowiska i sytuacją finansową przedsiębiorstw.

Następnie przeprowadziłam analizę porównawczą prezentowanych w literaturze przedmiotu sposobów definiowania informacji środowiskowych i pokrewnych im pojęć. Ze względu na to, że przedstawiane dotychczas definicje tych informacji odnoszą się tylko do jednostronnej relacji - tj. wpływu przedsiębiorstw na środowisko naturalne, zaproponowałam autorską definicję tego pojęcia. Zgodnie z nią, informacje środowiskowe to informacje wyrażone lub niewyrażone w mierniku pieniężnym, przedstawiające oddziaływanie przedsiębiorstwa na środowisko naturalne oraz oddziaływanie środowiska naturalnego i uwarunkowań wynikających z konieczności jego ochrony na przedsiębiorstwo. Definicja ta, odnosząca się do wzajemnego wpływania na siebie przedsiębiorstw i środowiska naturalnego, uwzględnia perspektywę zarówno inwestorów społecznie odpowiedzialnych, kierujących się motywacjami etycznymi, jak i inwestorów konwencjonalnych, zainteresowanych jedynie maksymalizacją stopy zwrotu z zainwestowanego kapitału.

Zaprezentowałam klasyfikację informacji środowiskowych przyjmując różne kryteria ich podziału. Rozważania na ten temat poświęciłam szczególnie podziałowi informacji środowiskowych na finansowe i niefinansowe. Odniosłam się do dwóch różnych ujęć rozumienia informacji finansowych w literaturze przedmiotu z zakresu rachunkowości (jako informacji wyrażonych w mierniku pieniężnym lub jako informacji zawartych w sprawozdaniu finansowym) i opowiedziałam się za pierwszym podejściem, uzasadniając to jego większym

znaczeniem w procesie podejmowania decyzji związanych z przedsiębiorstwem, w tym inwestycyjnych. Omówiłam również zakres finansowych i niefinansowych informacji środowiskowych.

W dalszej części rozdziału przeanalizowałam własności informacji pozwalające uznać je za dobro publiczne. Sformułowałam wniosek, że niektóre rodzaje informacji środowiskowych można określić jako dobro publiczne. W szczególności są nimi m.in. informacje prezentowane obligatoryjnie lub dobrowolnie w sprawozdawczości przedsiębiorstw – w sposób zapewniający nieograniczony, bezpłatny dostęp wszystkim zainteresowanym stronom - tj. w raportach umieszczanych na stronach internetowych przedsiębiorstw. Następnie omówiłam upublicznianie informacji środowiskowych przez instytucje regulacyjne w zakresie ochrony środowiska jako jeden z instrumentów polityki ekologicznej państwa. Podkreśliłam, że mechanizm upubliczniania informacji jest zbliżony do mechanizmu instrumentów ekonomicznych polityki ekologicznej, a jego skuteczność w ograniczaniu negatywnego oddziaływania na środowisko zależy głównie od siły presji interesariuszy (w tym inwestorów), niezadowolonych z zachowań przedsiębiorstw.

Zwróciłam uwagę, że informacje środowiskowe ujawniane przez przedsiębiorstwa są nie tylko instrumentem polityki ekologicznej państwa, ale również narzędziem umożliwiającym jej ocenę. Zaprezentowałam autorską propozycję wykorzystania informacji środowiskowych ujawnianych przez przedsiębiorstwa w ocenie polityki ekologicznej państwa według kryterium skuteczności ekologicznej, efektywności kosztowej, sprawiedliwości dystrybucyjnej, elastyczności i możliwości wdrożenia.

Rozdział pierwszy zamyka omówienie problematyki informacji środowiskowych w rachunkowości jako systemie informacyjnym i dyscyplinie naukowej. Przedstawiłam pojęcie rachunkowości środowiskowej oraz zwróciłam uwagę na znaczenie informacji środowiskowych w kontekście pełnienia przez rachunkowość funkcji informacyjnej i społecznej. Zidentyfikowałam i omówiłam pytania badawcze dotyczące informacji środowiskowych w świetle różnych teorii rachunkowości: normatywnych (teorii etyczno-normatywnych i warunkowo-normatywnych) oraz pozytywnych (teorii legitymizacji, interesariuszy, instytucjonalnej, sygnalizowania i behawioralnej teorii decyzji), w tym również te związane z użytecznością informacji środowiskowych.

Na podstawie rozważań przedstawionych w rozdziale pierwszym, stwierdziłam w jego podsumowaniu, że tym, co łączy etyczno-normatywny nurt rachunkowości i ekonomię, jest dostrzeganie odpowiedzialności przedsiębiorstw za ich oddziaływanie na środowisko naturalne i znaczenia informacji środowiskowych w rozliczaniu ich z tej odpowiedzialności, a w konsekwencji – w poprawie stanu środowiska. Ponadto wspólnym elementem podejścia do informacji środowiskowych w ekonomii i rachunkowości jest założenie o konieczności skłonienia przedsiębiorstw do ujawniania informacji środowiskowych. Założenie to wynika z różnych przesłanek: ograniczania niedoskonałości rynku, osiągnięcia pożądanego stanu środowiska naturalnego, oceny stosowanych instrumentów polityki ekologicznej, zaspokojenia potrzeb informacyjnych różnych interesariuszy przedsiębiorstwa i rozrachunku z tytułu odpowiedzialności podmiotów gospodarczych za ekologiczne rezultaty ich działalności. W praktyce gospodarczej instytucje regulacyjne odpowiedzialne za politykę ekologiczną państwa oraz za rachunkowość i sprawozdawczość podmiotów gospodarczych, kierując się odmiennymi motywacjami, wpływają niezależnie od siebie na kształt sprawozdawczości środowiskowej przedsiębiorstw.

Rozdział drugi jest poświęcony zagadnieniom raportowania informacji środowiskowych przedsiębiorstw. Na początku zdefiniowałam pojęcie sprawozdawczości środowiskowej i przedstawiłam formy prezentowania informacji środowiskowych przez przedsiębiorstwa różnym interesariuszom (raport roczny, środowiskowy, społecznej odpowiedzialności biznesu, zrównoważonego rozwoju, zintegrowany). Sformułowałam tezę, zgodnie z którą obecny zakres i forma sprawozdawczości środowiskowej są efektem zmian, jakim podlegało raportowanie środowiskowe na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat i podjęłam próbę jej udowodnienia poprzez prezentację etapów rozwoju raportowania środowiskowego w ujęciu historycznym.

Zidentyfikowałam główne czynniki tego rozwoju począwszy od lat 60. ubiegłego wieku do czasów współczesnych.

Następnie przedstawiłam regulacje prawne i wytyczne normujące ujawnianie informacji środowiskowych przez przedsiębiorstwa. Na podstawie analizy wytycznych raportowania stwierdziłam, że tylko nieliczne odnoszą się do finansowych informacji środowiskowych. Ponadto większość wytycznych uwzględnia oczekiwania szerokiego kręgu interesariuszy przedsiębiorstw, natomiast jedynie niektóre są ukierunkowane na potrzeby informacyjne inwestorów, względnie innych dostawców kapitału.

W następnej kolejności zestawiałam i omówiałam czynniki wpływające na dobrowolne ujawnianie informacji środowiskowych przez przedsiębiorstwa, w tym etyczne, kulturowe, społeczno-polityczne oraz związane z cechami przedsiębiorstw (takie jak np. jego wielkość, rentowność, przynależność do branży o intensywnym oddziaływaniu na środowisko przyrodnicze). Dokonany w dalszej części rozdziału przegląd badań empirycznych prowadzonych przez polskich i zagranicznych autorów, dotyczących poziomu sprawozdawczości środowiskowej przedsiębiorstw, pozwolił mi na wyrażenie przekonania, że z upływem czasu zwiększa się zakres ujawnianych informacji środowiskowych, a ich jakość poprawia, jednak ta ostatnia pozostaje nadal stosunkowo niska. Podkreśliłam negatywny wpływ zjawisk tzw. *greenwashingu* (przekazywanie nierzetelnych informacji w celu wytworzenia wśród interesariuszy pozytywnych opinii odnośnie działalności środowiskowej przedsiębiorstwa lub ekologicznych właściwości jego produktów i usług) oraz *boilerplate disclosures* (dokonywanie szablonowych, ogólnych i mało istotnych ujawnień) obniżających jakość sprawozdawczości środowiskowej.

W ostatniej części rozdziału zawarłam rozważania dotyczące zapotrzebowania inwestorów na informacje środowiskowe ujawniane przez przedsiębiorstwa w kontekście rozwoju rynku inwestycji społecznie odpowiedzialnych oraz wzrostu wpływu kwestii ochrony środowiska na wartość rynkową spółek. Przedstawiłam rodzaje motywów podejmowania inwestycji społecznie odpowiedzialnych i wyraziłam przekonanie, że istnieją różnice w zapotrzebowaniu na informacje środowiskowe, występujące pomiędzy inwestorami motywowanymi głównie zyskiem i inwestorami kierującymi się przede wszystkim wartościami moralnymi. Pierwsza grupa inwestorów poszukuje informacji środowiskowych istotnych pod względem finansowym. Druga grupa wykazuje zainteresowanie zarówno informacjami o kwestiach związanych z ochroną środowiska mogących się przełożyć na wyniki finansowe spółek, jak i informacjami środowiskowymi nie mającymi wprawdzie znaczenia dla rentowności inwestycji, ale ważnych w kontekście etycznych przekonań i poglądów. Zestawiłam i omówiałam strategie inwestycyjne stosowane przez inwestorów, którzy chcą uwzględnić kwestie środowiskowe w podejmowaniu decyzji na rynku kapitałowym. Szczególną uwagę poświęciłam strategii integracji czynników środowiskowych z tradycyjną analizą finansową inwestycji z uwagi na jej popularność oraz na to, że w strategii tej są wykorzystywane informacje środowiskowe pochodzące ze sprawozdawczości przedsiębiorstw. Zidentyfikowałam czynniki środowiskowe, które mogą być uwzględniane w analizie fundamentalnej inwestycji. Wskazałam również trudności związane z wykorzystaniem informacji środowiskowych w tradycyjnej analizie finansowej i ocenie inwestycji (długoterminowy wpływ niektórych czynników środowiskowych na sytuację finansową i wartość spółek, trudność w „monetyzacji” niefinansowych informacji środowiskowych oraz jakość informacji środowiskowych dostępnych dla inwestorów).

W rozdziale trzecim zawarłam rozważania poświęcone problematyce użyteczności informacji pochodzących ze sprawozdawczości przedsiębiorstw w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych. Na początku przedstawiłam różne sposoby definiowania pojęcia „jakość informacji” spotykane w literaturze przedmiotu. Z uwagi na to, że jakość informacji jest często definiowana pośrednio przez wskazanie zbioru pożądaných cech jakościowych informacji, zaprezentowałam różne katalogi atrybutów jakości informacji, na podstawie analizy opracowań innych naukowców oraz dokumentów instytucji regulacyjnych takich jak Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, polski Komitet Standardów Rachunkowości i Globalna Inicjatywa Sprawozdawcza. Przeprowadzona analiza pojęć „jakości informacji” i „użyteczności informacji” pozwoliła mi na uznanie użyteczności informacji za nadrzędną cechę

jakościową informacji. Użyteczność informacji zdefiniowałam jako zdolność do ułatwienia podjęcia decyzji przez ich odbiorcę. W przypadku inwestorów użyteczna informacja pomaga im ocenić wewnętrzną wartość instrumentów finansowych i zdecydować o ich zakupie, sprzedaży lub dalszym trzymaniu w portfelu inwestycyjnym. Za najważniejsze cechy jakościowe decydujące o użyteczności zarówno finansowych, jak i niefinansowych informacji sprawozdawczych (w tym również środowiskowych) uznałam pięć cech. Należą do nich relewancja (oznaczająca istotność i trafność informacji w stosunku do problemu decyzyjnego, przed jakim stoi użytkownik), wiarygodność (rozumiana jako prawdziwość treści zawartych w informacji), aktualność (oznaczająca zgodność treści informacji ze stanem bieżącym), zrozumiałość (pozwalająca na przyjęcie informacji bez dodatkowych działań związanych z interpretacją znaczeniową treści informacji) oraz porównywalność (zapewniająca możliwość analizy zmian opisywanych kategorii i zjawisk dotyczących danej jednostki w czasie oraz porównania jej z innymi jednostkami). Podkreśliłam subiektywny charakter użyteczności informacji, której ocena zależy od poszczególnych użytkowników w zależności od ich potrzeb informacyjnych i indywidualnych cech, w tym zwłaszcza tych o charakterze psychologicznym.

Następnie omówiłam zagadnienie przydatności informacji pochodzących ze sprawozdawczości przedsiębiorstw w podejmowaniu decyzji na rynku kapitałowym w kontekście teorii efektywnego rynku, stanowiącej podstawę finansów neoklasycznych w obszarze badań dotyczących rynku kapitałowego. Wyjaśniłam pojęcie relewancji informacji dla wartości rynkowej (*value relevance*) oznaczające związek między informacjami pochodzącymi ze sprawozdawczości a cenami papierów wartościowych. Na podstawie przeglądu dotychczasowych badań empirycznych dotyczących relewancji dla wartości rynkowej informacji pochodzących ze sprawozdań finansowych przedsiębiorstw, sformułowałam wniosek, że przynajmniej część informacji sprawozdawczych i w niektórych okolicznościach jest odzwierciedlona w wartości rynkowej spółek, co potwierdza ich (częściową) użyteczność dla inwestorów.

W dalszej części rozdziału przedstawiłam problematykę wykorzystania informacji przez inwestorów w świetle finansów behawioralnych i rachunkowości behawioralnej. Omówiłam przesłanki wzrostu zainteresowania psychologicznymi aspektami gospodarczych zachowań ludzi w badaniach z zakresu nauk ekonomicznych, w tym również w finansach i rachunkowości. Analiza przedmiotu badań finansów behawioralnych i rachunkowości behawioralnej pozwoliła mi na stwierdzenie, że wspólnym problemem badawczym tych dwóch subdyscyplin jest wykorzystanie informacji sprawozdawczych (tj. ich poszukiwanie, percepcja, przetwarzanie i wnioskowanie na ich podstawie) przez inwestorów. Następnie na podstawie literatury przedmiotu przedstawiłam – w świetle behawioralnej teorii decyzji, mającej zastosowanie w deskryptywnym ujęciu procesu podejmowania decyzji – wpływ skłonności poznawczych i motywacyjnych, wiedzy, emocji oraz cech osobowości na podejmowanie decyzji i wykorzystanie informacji przez inwestorów. Przeprowadzona analiza źródeł literaturowych wskazała na wpływ wymienionych czynników psychologicznych m.in. na ilość informacji gromadzonych przed podjęciem decyzji, poszukiwanie informacji z wielu źródeł, stopień wytrwałości w poszukiwaniu informacji odpowiedniej jakości, percepcję poziomu ryzyka związanego z podjęciem decyzji i prawdopodobieństwa sukcesu, stopień krytycyzmu i dociekliwości w ocenianiu informacji, preferowanie informacji potwierdzających dotychczasową wiedzę oraz selektywne przetwarzanie informacji.

Rozdział trzeci zakończony jest szczegółowym przeglądem badań empirycznych dotyczących użyteczności informacji środowiskowych dla inwestorów, przeprowadzonym na podstawie zagranicznej i krajowej literatury przedmiotu. Omawiane publikacje naukowe podzieliłam ze względu na stosowane metody badawcze na badania ekonometryczne, ankietowe i eksperymentalne. Pierwszy rodzaj badań dotyczy analizy relewancji informacji dla wartości rynkowej i jest oparty na założeniach teorii efektywnego rynku, w tym m.in. założeniu dotyczącym pełnej racjonalności inwestorów. Ponadto umożliwia ocenę przydatności informacji tylko dla całej zbiorowości inwestorów, bez uwzględniania zróżnicowania potrzeb informacyjnych poszczególnych uczestników rynku kapitałowego. Natomiast badania ankietowe i eksperymentalne pozwalają na analizę użyteczności informacji na poziomie indywidualnych

jednostek i uwzględnienie psychologicznych aspektów wykorzystania informacji w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych.

Na podstawie analizy wyników dotychczasowych badań ekonometrycznych i eksperymentalnych stwierdziłam, że nie pozwalają one na jednoznaczną ocenę użyteczności informacji środowiskowych dla inwestorów. Przyczyną rozbieżnych wniosków może być wykorzystanie szerokiej gamy metod badawczych oraz heterogeniczność informacji środowiskowych. W omawianych badaniach ekonometrycznych analizowano zależność między wartością rynkową przedsiębiorstw (poziomem lub jej zmianą) a samym faktem ujawniania informacji środowiskowych, ilością i/lub jakością ujawnianych informacji, jak również ujawnianymi wynikami działalności środowiskowej mierzonymi ilościowo w jednostkach pieniężnych lub fizycznych. Podkreśliłam, że tym, co odróżnia badania ekonometryczne dotyczące relewancji dla wartości rynkowej informacji środowiskowych od badań w tym zakresie poświęconych tradycyjnym informacjom ze sprawozdawczości finansowej (np. zyskowi netto, kapitałowi własnemu), jest uwzględnianie samego faktu ujawniania informacji środowiskowych lub poziomu raportowania środowiskowego. W takim ujęciu prezentowanie informacji środowiskowych w sprawozdawczości (względnie ich odpowiedni poziom) jest traktowane przez inwestorów jako dowód świadczący o odpowiedzialnym zarządzaniu ryzykiem środowiskowym przez przedsiębiorstwo. Zgodnie z wynikami większości badań ankietowych inwestorzy postrzegają informacje środowiskowe jako przydatne i zapoznają się z nimi. Głównym motywem ich poszukiwania nie zawsze są jednak podejmowane decyzje dotyczące alokacji kapitału. Informacje środowiskowe pod względem znaczenia w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych zajmują miejsce za innymi rodzajami informacji. Przeprowadzona przeze mnie analiza dotychczasowych badań poświęconych użyteczności sprawozdawczości środowiskowej w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych umożliwiła wskazanie luki badawczej dotyczącej psychologicznych aspektów wykorzystania informacji środowiskowych przez inwestorów.

Problematyka **rozdziału czwartego** dotyczy czynników psychologicznych wpływających na użyteczność informacji środowiskowych dla inwestorów. Na początku omówiłam proces podejmowania decyzji wskazując, że jego istotą jest wykorzystanie informacji, obejmujące następujące działania: poszukiwanie informacji, percepcję informacji, przetwarzanie informacji i wnioskowanie na podstawie przetworzonych informacji. Na podstawie literatury przedmiotu wykazałam, że przebieg tych czterech działań jest uwarunkowany czynnikami psychologicznymi. Omówiłam zagadnienie użyteczności informacji w procesie ich wykorzystania i sformułowałam wniosek, że użyteczność ta jest szczególnie istotna w percepcji informacji. Następnie zaprezentowałam autorski model czynników użyteczności informacji środowiskowych dla inwestorów. Model ten, oparty o behawioralną teorię decyzji, uwzględnia dwa czynniki wpływające na użyteczność informacji środowiskowych: rodzaj tych informacji i czynniki psychologiczne. W dalszej części rozdziału przedstawiłam wyniki własnych badań: ankietowych i eksperymentalnych. Celem badań ankietowych było określenie skłonności poznawczych i motywacyjnych oraz wiedzy w zakresie rachunkowości finansowej wpływających na percepcję użyteczności informacji środowiskowych w procesie podejmowania decyzji przez inwestorów. Jako cel badań eksperymentalnych przyjąłam określenie, czy cechy osobowości (neurotyczność, ekstrawersja, otwartość na doświadczenie, ugodowość i sumienność) wpływają na wykorzystanie informacji środowiskowych przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych. Szczegółowe omówieniu opracowanego modelu, jak również wyników badań empirycznych zawarłam w pkt. 4.5 niniejszego autoreferatu.

4.5. Omówienie osiągniętych wyników

Osiągnięte wyniki w monografii stanowią próbę zmniejszenia zidentyfikowanej luki poznawczej dzięki opracowanemu autorskiemu modelowi czynników użyteczności informacji środowiskowych dla inwestorów oraz luki badawczej dzięki przeprowadzonym badaniom ankietowym i eksperymentalnym.

Graficzna prezentacja autorskiego modelu jest przedstawiona na rysunku 1, a jego syntetyczny opis jest zawarty w tabeli 1.

Zgodnie z założeniem modelu, czynniki psychologiczne oddziałujące na ludzkie zachowania (skłonności poznawcze i motywacyjne, osobowość, emocje oraz wiedza) kształtują postrzeganie użyteczności informacji środowiskowych dzięki specyficznym cechom tych informacji. Zidentyfikowane przeze mnie specyficzne cechy informacji środowiskowych, które są istotne w aspekcie psychologicznym i które dotyczą wszystkich lub niektórych rodzajów informacji środowiskowych, obejmują: aksjologiczną istotność, trudną interpretowalność, dualny charakter, odniesienie do ryzyka, niejednoznaczność, wysoką (niską) wiarygodność oraz specjalistyczny charakter. Identyfikacja tych cech oraz ich analiza w kontekście behawioralnej teorii decyzji pozwoliły mi na opracowanie modelu czynników użyteczności informacji środowiskowych. Model ten służy do określenia, które rodzaje informacji środowiskowych są mniej lub bardziej użyteczne dla inwestorów w zależności od ich:

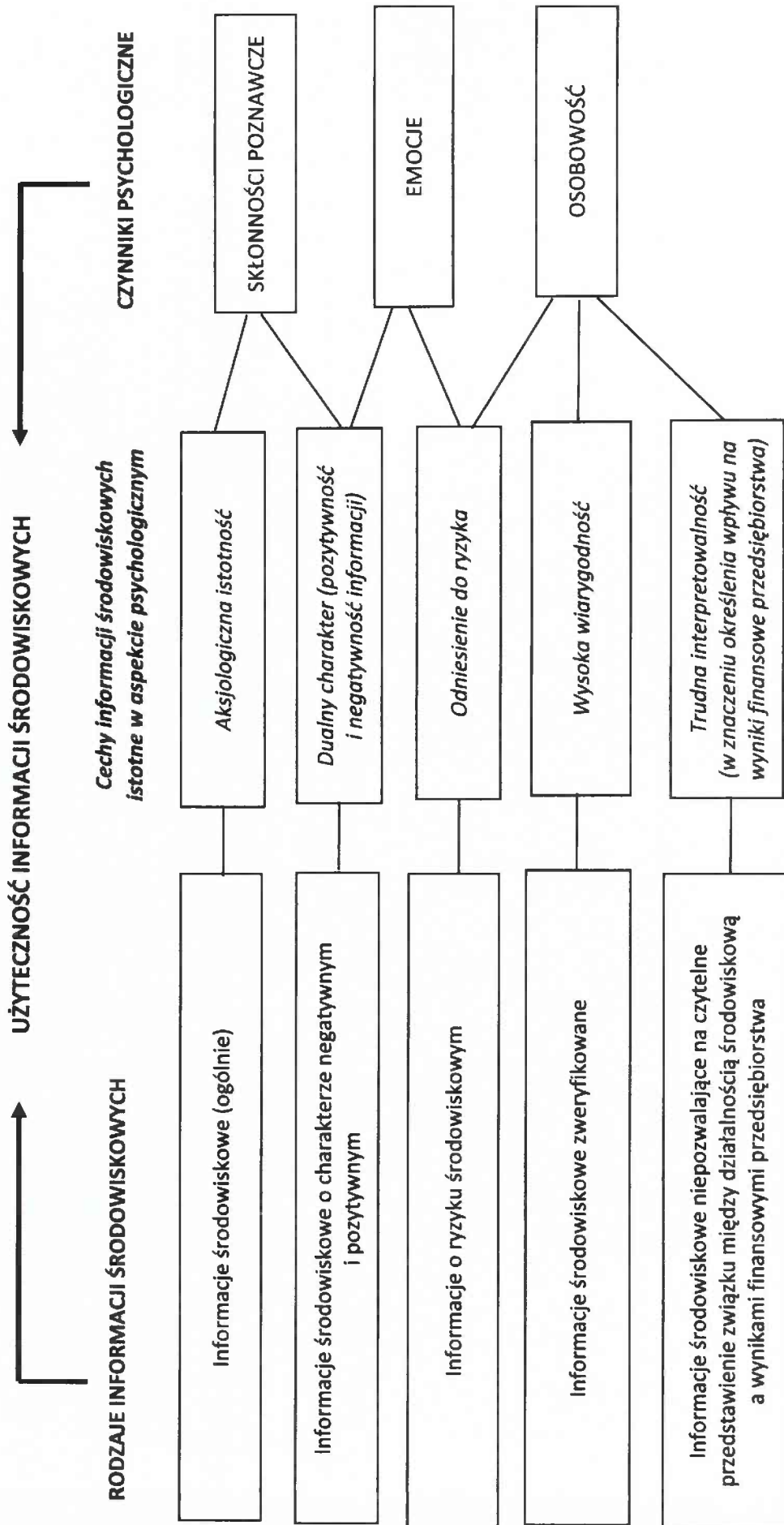
- skłonności poznawczych (uleganie efektowi aureoli i heurystyce dostępności);
- skłonności motywacyjnych (uleganie awersji do straty i niejednoznaczności);
- cech osobowości (wiążących się z awersją do ryzyka, implikujących potrzebę wykorzystania wiarygodnych informacji w procesie decyzyjnym, wiążących się z potrzebą wykorzystania informacji łatwych w interpretacji i niezwiększających poziomu niepewności decydenta);
- emocji (lęk, smutek, złość, radość);
- wiedzy w zakresie rachunkowości (finansów) oraz środowiskowych zagadnień techniczno-przyrodniczych.

W celu weryfikacji postawionych hipotez badawczych 1-7 (tab. 2) przeprowadziłam badania ankietowe wśród inwestorów indywidualnych. Sformułowanie pierwszych pięciu hipotez wynika z opracowanego modelu czynników użyteczności informacji środowiskowych dla inwestorów. Hipotezy szósta i siódma nawiązują do podziału na osoby charakteryzujące się tzw. umysłem ścisłym oraz tzw. humanistów. Ten istniejący w powszechnej świadomości podział jest trudny do uchwycenia w badaniach empirycznych, ponieważ składa się na niego wiele czynników (Urbaniaś, 2018). Często jednak jest łączony z preferencjami i uzdolnieniami w kierunku przedmiotów ścisłych lub humanistycznych.

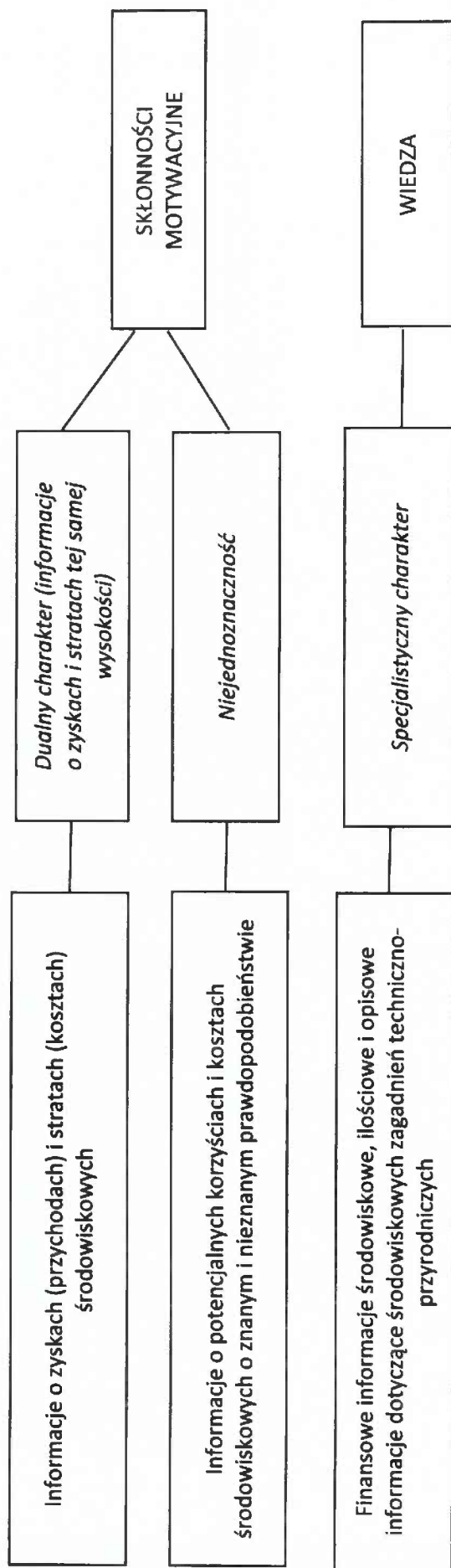
Wyniki analizy statystycznej pozwoliły mi na przyjęcie hipotez 1-5 oraz odrzucenie hipotez 6-7 (tab. 2). Przeprowadzone badania ankietowe potwierdzają zatem wpływ określonych skłonności poznawczych (uleganie efektowi aureoli i heurystyce dostępności) i motywacyjnych (uleganie awersji do strat i do niejednoznaczności) oraz wiedzy w zakresie rachunkowości finansowej na postrzeganie użyteczności informacji środowiskowych przez inwestorów.

Podejście inwestorów do kwestii środowiskowych ma wpływ na ocenę użyteczności informacji środowiskowych. Inwestorzy o silnym nastawieniu prośrodowiskowym lepiej oceniają te informacje niż inwestorzy, dla których ochrona środowiska i jego jakość nie są istotnymi wartościami. Prawdopodobnie tę można wytłumaczyć efektem aureoli – przeniesienia oceny znaczenia kwestii środowiskowych na ocenę przydatności informacji środowiskowych.

Drugą hipotezę badawczą związaną z heurystyką dostępności sformułowano przy założeniu, że kwestie środowiskowe kojarzą się inwestorom raczej z negatywnymi skutkami dla spółek, ze względu na konieczność ciągłego dostosowywania się do surowych regulacji unijnych w zakresie ochrony środowiska, w tym związanych z handlem uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. Zgodnie z oczekiwaniem większość ankietowanych inwestorów może łatwiej przywołać w pamięci negatywne niż pozytywne konsekwencje ochrony środowiska dla sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Bardziej użyteczne w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych są dla nich informacje o charakterze negatywnym, co potwierdza wpływ heurystyki dostępności na percepcję użyteczności informacji środowiskowych.

J. Bode

Rys. 1. Model czynników wpływających na użyteczność informacji środowiskowych dla inwestorów

J. Buda

Tabela 1. Psychologiczne uwarunkowania użyteczności informacji środowiskowych w świetle behawioralnej teorii decyzji

Rodzaje informacji środowiskowych	Czynniki psychologiczne	Wpływ czynników psychologicznych na użyteczność informacji środowiskowych
Informacje środowiskowe (ogólnie)	Efekt aureoli (skłonności poznawcze)	Większa użyteczność dla osób, dla których ochrona środowiska i jego jakość są istotnymi wartościami
Informacje środowiskowe o charakterze negatywnym (np. koszty, zobowiązania środowiskowe, ryzyko środowiskowe) i charakterze pozytywnym (np. przychody i oszczędności z tytułu działań prośrodowiskowych, przyznane spółce nagrody za działalność środowiskową)	Heurystyka dostępności (skłonności poznawcze)	Większa użyteczność informacji o charakterze negatywnym w przypadku łatwiejszego przywołania w pamięci zdarzeń związanych z ochroną środowiska negatywnie wpływających na działalność przedsiębiorstwa niż zdarzeń wpływających pozytywnie Większa użyteczność informacji o charakterze pozytywnym w przypadku łatwiejszego przywołania w pamięci zdarzeń związanych z ochroną środowiska pozytywnie wpływających na działalność przedsiębiorstwa niż zdarzeń wpływających negatywnie
Informacje o zyskach (przychodach) i stratach (kosztach) środowiskowych w porównywalnej wysokości	Awersja do straty (skłonności motywacyjne)	Większa użyteczność informacji o stratach (kosztach) środowiskowych w porównaniu z informacjami o zyskach (przychodach) środowiskowych
Informacje o potencjalnych korzyściach i kosztach środowiskowych o znanym i nieznanym prawdopodobieństwie	Awersja do niejednoznaczności (skłonności motywacyjne)	Większa użyteczność informacji o potencjalnych korzyściach i kosztach środowiskowych o znanym prawdopodobieństwie w porównaniu z informacjami o potencjalnych korzyściach i kosztach środowiskowych o nieznanym prawdopodobieństwie
Informacje o ryzyku środowiskowym	Osobowość	Bardziej użyteczne dla osób, których cechy osobowości wiążą się z awersją do ryzyka (np. o dużym poziomie neurotyczności i sumienności) w porównaniu z osobami, których cechy osobowości wiążą się ze skłonnością do ryzyka
Informacje środowiskowe zweryfikowane przez zewnętrznego audytora		Bardziej użyteczne dla osób, których cechy osobowości implikują potrzebę wykorzystania wiarygodnych informacji w procesie decyzyjnym (np. o dużym poziomie sumienności) w porównaniu z osobami, których cechy osobowości takiej potrzeby nie implikują
Informacje środowiskowe niepozwalające na czytelne przedstawienie związku między działalnością środowiskową a wynikami finansowymi przedsiębiorstwa		Mniej użyteczne dla osób, których cechy osobowości wiążą się z potrzebą wykorzystania informacji łatwych w interpretacji i niezwiększających poziomu niepewności decydenta (np. o dużym poziomie neurotyczności) w porównaniu z osobami, których cechy osobowości nie wiążą się z taką potrzebą
Informacje o ryzyku środowiskowym	Emocje	Bardziej użyteczne dla osób, które odczuwają w danej chwili lęk i/lub smutek w porównaniu z osobami nieodczuwającymi takich emocji Mniej użyteczne dla osób, które odczuwają w danej chwili złość lub radość w porównaniu z osobami nieodczuwającymi takich emocji

Informacje środowiskowe o charakterze negatywnym (np. koszty, zobowiązania środowiskowe, ryzyko środowiskowe) i charakterze pozytywnym (np. przychody i oszczędności z tytułu działań prośrodowiskowych, przyznane spółce nagrody za działalność środowiskową)		Większa użyteczność informacji środowiskowych o negatywnym (pozytywnym) charakterze dla osób odczuwających smutek (radość) w porównaniu z osobami odczuwającymi radość (smutek)
Finansowe informacje środowiskowe	Wiedza	Bardziej użyteczne dla osób o dużej znajomości rachunkowości (lub finansów) w porównaniu z osobami o niewielkiej znajomości rachunkowości (lub finansów)
Ilościowe i opisowe informacje dotyczące środowiskowych zagadnień techniczno-przyrodniczych		Bardziej użyteczne dla osób o dużej znajomości środowiskowych zagadnień techniczno-przyrodniczych w porównaniu z osobami o niewielkiej znajomości tych zagadnień

Przeprowadzone badania ankietowe wskazały również awersję do straty i awersję do niejednoznaczności jako rodzaje skłonności motywacyjnych oddziałujących na postrzeganie użyteczności – odpowiednio – informacji o kosztach i przychodach środowiskowych w takiej samej wysokości oraz informacji o potencjalnych zobowiązaniach środowiskowych o znanym i nieznanym prawdopodobieństwie. W przypadku awersji do niejednoznaczności warto przytoczyć rezultaty pracy badawczej M. Lala i M. Hassela (1998), którzy udowodnili, że informacje niefinansowe zorientowane na przyszłość i dotyczące otoczenia przedsiębiorstw są uważane za szczególnie przydatne przez menedżerów dużych przedsiębiorstw, jeżeli ich tolerancja wobec niejednoznaczności i poziom niepewności związany z zewnętrznymi uwarunkowaniami funkcjonowania przedsiębiorstw są wysokie.

Według W.B. Elliott i in. (2007) środowisko inwestorów jest zróżnicowane pod względem znajomości rachunkowości finansowej. Wyniki własnych badań ankietowych wskazują, że postrzeganie przez inwestorów znajomości tej dziedziny (wiedza subiektywna) ma wpływ na percepcję użyteczności środowiskowych informacji finansowych. Podobne wnioski płyną z badań M. Abu-Nassara i B.A. Rutherforda (1996), J. Nilssona in. (2005) oraz A. Wanga (2009) dotyczących zależności między wiedzą z zakresu finansów lub rachunkowości a wykorzystaniem informacji finansowych.

Zgodnie z uzyskanymi wynikami, preferencje co do przedmiotów ścisłych lub humanistycznych nie mają wpływu na odmienną percepcję użyteczności ilościowych i opisowych informacji środowiskowych wśród inwestorów. Oba rodzaje informacji są tak samo użyteczne zarówno dla osób mających umysł ścisły, jak i dla osób, które można określić mianem humanistów.

Przeprowadzone badania ankietowe, oprócz weryfikacji postawionych hipotez badawczych, umożliwiły również sformułowanie innych wniosków dotyczących wykorzystania informacji środowiskowych przez inwestorów. Na podstawie analizy udzielonych odpowiedzi, mogłam stwierdzić, że informacje środowiskowe ujawniane w sprawozdawczości przedsiębiorstw są uwzględniane przez inwestorów w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych. Świadczy o tym wysoki odsetek ankietowanych, którzy często lub bardzo często wykorzystują te informacje zawarte nie tylko w raportach rocznych spółek, ale również w innych źródłach informacji o działalności środowiskowej przedsiębiorstw (jak raporty społecznej odpowiedzialności czy strony internetowe spółek). Podobne zainteresowanie inwestorów

informacjami środowiskowymi zostało stwierdzone w badaniach m.in. C. Deegana i M. Rankin (1997), S. Pakowskiej (2014) oraz S. Siddique i N. Sciulli (2020).

Tabela 2. Weryfikacja postawionych hipotez badawczych

Hipoteza badawcza	Wynik weryfikacji hipotezy badawczej
1. Inwestorzy, dla których ochrona środowiska stanowi istotną wartość, postrzegają informacje środowiskowe jako bardziej użyteczne w porównaniu z inwestorami, dla których ochrona środowiska nie ma szczególnie istotnego znaczenia (uleganie efektowi aureoli).	Przyjęta
2. Uleganie heurystyce dostępności przez inwestorów wpływa na postrzeganie przez nich informacji środowiskowych o charakterze negatywnym jako bardziej użytecznych w porównaniu z informacjami o charakterze pozytywnym.	Przyjęta
3. Inwestorzy postrzegają informacje o kosztach środowiskowych jako bardziej użyteczne w porównaniu z informacjami o przychodach środowiskowych o porównywalnej wysokości (uleganie awersji do strat).	Przyjęta
4. Inwestorzy postrzegają informacje o potencjalnych zobowiązaniach środowiskowych o znanym prawdopodobieństwie jako bardziej użyteczne w porównaniu z informacjami o potencjalnych zobowiązaniach środowiskowych o nieznanym prawdopodobieństwie (uleganie awersji do niejednoznaczności).	Przyjęta
5. Inwestorzy mający świadomość dużej znajomości rachunkowości finansowej postrzegają środowiskowe informacje finansowe jako bardziej użyteczne w porównaniu z inwestorami mającymi świadomość małej znajomości rachunkowości finansowej.	Przyjęta
6. Inwestorzy preferujący w szkole przedmioty ścisłe postrzegają środowiskowe niefinansowe informacje ilościowe jako bardziej użyteczne w porównaniu ze środowiskowymi niefinansowymi informacjami opisowymi.	Odrzucona
7. Inwestorzy preferujący w szkole przedmioty humanistyczne postrzegają środowiskowe niefinansowe informacje opisowe jako bardziej użyteczne w porównaniu ze środowiskowymi niefinansowymi informacjami ilościowymi.	Odrzucona
8. Istnieje dodatnia zależność między poziomem neurotyczności inwestorów a wykorzystaniem przez nich informacji dotyczących ryzyka środowiskowego.	Przyjęta
9. Istnieje dodatnia zależność między poziomem ugodowości inwestorów a wykorzystaniem przez nich informacji dotyczących ryzyka środowiskowego.	Odrzucona
10. Istnieje dodatnia zależność między poziomem sumienności inwestorów a wykorzystaniem przez nich informacji dotyczących ryzyka środowiskowego.	Przyjęta
11. Istnieje ujemna zależność między poziomem ekstrawersji inwestorów a wykorzystaniem przez nich informacji dotyczących ryzyka środowiskowego.	Odrzucona
12. Istnieje ujemna zależność między poziomem otwartości na doświadczenie inwestorów a wykorzystaniem przez nich informacji dotyczących ryzyka środowiskowego.	Odrzucona
13. Istnieje dodatnia zależność między poziomem sumienności inwestorów a wykorzystaniem przez nich informacji środowiskowych poddanych audytowi zewnętrznemu.	Przyjęta

Najczęściej inwestorzy sięgają do informacji niefinansowych opisowych, następnie finansowych oraz niefinansowych ilościowych. W kontekście częstotliwości wykorzystania informacji ilościowych uwagę zwraca wysoka ocena przydatności ilościowych wskaźników wpływu spółki na środowisko. Za najbardziej użyteczne informacje środowiskowe inwestorzy

uznali bowiem informacje dotyczące inwestowania (informacje niefinansowe o podejmowanych przedsięwzięciach inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska i o wydatkach inwestycyjnych na ochronę środowiska), następnie ilościowe wskaźniki wpływu spółki na środowisko oraz informacje o kosztach środowiskowych. Może to oznaczać, że ilościowe wskaźniki wpływu spółki na środowisko są postrzegane przez inwestorów jako użyteczne, jednak z pewnych względów (np. niewielkiego poziomu ich ujawniania przez przedsiębiorstwa) są najrzadziej wykorzystywane przez nich w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych.

Prawie wszyscy ankietowani inwestorzy ocenili ponoszenie wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska przez spółkę spełniającą obowiązujące i planowane do wprowadzenia normy środowiskowe i będącą liderem ekologicznym w swojej branży jako działanie mające pozytywny wpływ na jej sytuację finansową. Można przypuszczać, że inwestorzy traktują te inwestycje jako przynoszące spółce korzyści ekonomiczne w postaci poprawy efektywności działania i innowacyjności, kreowania reputacji firmy przyjaznej dla środowiska i zwiększenia wymogów środowiskowych dla konkurencyjnych przedsiębiorstw. Wnioski te są odmienne od tych, jakie płyną z badań ekonometrycznych P.W. Solheima (2012). Według niego zwiększanie wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska przez spółki, które spełniają z nadwyżką wymagane normy środowiskowe, nie wpływa na wzrost ich wartości rynkowej, ponieważ osiągnęły one już znaczące wyniki działalności środowiskowej. W przypadku spółki niespełniającej norm środowiskowych opinie ankietowanych na temat pozytywnego bądź negatywnego kierunku wpływu ponoszonych wydatków inwestycyjnych na jej sytuację finansową były podzielone. Negatywną ocenę części inwestorów można wytłumaczyć tym, że dostosowanie do planowanych norm środowiskowych jest najczęściej kosztowne i nie przyniesie spółce dodatkowych korzyści ekonomicznych, jakie uzyskuje spółka będąca liderem ekologicznym i ustanawiająca najlepszy poziom technologii ochronnych, który w przyszłości stanie się najprawdopodobniej obowiązujący dla wszystkich przedsiębiorstw w branży. Z kolei część inwestorów może traktować inwestycje proekologiczne spółki niespełniającej planowanych norm środowiskowych jako działania mające pozytywne efekty, mniejsze wprawdzie niż w przypadku lidera ekologicznego, ale mające w rezultacie korzystny wpływ na jej sytuację finansową, jak np. uniknięcie kar środowiskowych i złej reputacji „truciciela” oraz uzyskiwanie oszczędności z tytułu mniejszego zużycia surowców.

Przy prognozowaniu przyszłych kosztów zakupu uprawnień do emisji gazów cieplarnianych większość inwestorów preferuje bardziej otrzymanie szacunków wielkości tych kosztów dokonanych przez spółkę niż dokonywanie obliczeń samodzielnie na podstawie podanych przez spółkę informacji o liczbie potrzebnych uprawnień. Te wyniki badania ankietowego są sprzeczne z postulatem B. Leva i F. Gu (2016), którzy sugerowali, że dla inwestorów bardziej przydatne byłoby podawanie przez przedsiębiorstwa „surowych” danych, które inwestorzy mogliby niezależnie interpretować i na podstawie których byłoby w stanie dokonywać odpowiednich wycen. Przyczyną preferowania szacunków dokonanych przez spółkę może być niechęć inwestorów do poświęcania czasu na szukanie dodatkowych informacji o notowaniach uprawnień na rynku i samodzielnego przewidywania przyszłych kosztów zakupu uprawnień.

Wartym odnotowania wynikiem badań ankietowych jest poznanie opinii inwestorów na temat czynników mogących przyczynić się do zwiększenia użyteczności informacji środowiskowych w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych. W odróżnieniu od badań ankietowych innych autorów (Cohen i in., 2011, 2015; Kamala, 2016, Krasodomska, 2014), w których inwestorzy oceniali określone z góry cechy jakościowe informacji środowiskowych (względnie z zakresu CSR) i użyteczność konkretnych informacji środowiskowych, odpowiadając na pytania zamknięte, w przeprowadzonych przeze mnie badaniach respondenci mieli możliwość udzielenia swobodnej odpowiedzi na pytanie otwarte, co pozwala na analizę całego spektrum poglądów inwestorów. Ankietowani wskazali pożądane cechy jakościowe informacji środowiskowych, zwiększające ich użyteczność dla celów decyzyjnych. Najczęściej wymieniana była przejrzystość, a następnie wiarygodność, rzetelność i porównywalność ujawnianych przez spółki informacji. Ponadto postulat kilku inwestorów dotyczący tego, aby ujawniane informacje środowiskowe przedstawiały wpływ podejmowanej działalności w zakresie ochrony środowiska na sytuację

finansową spółek, jest zbliżony z oczekiwaniami inwestorów wyrażonymi w badaniu ankietowym przeprowadzonym w Danii, Finlandii, Islandii, Norwegii i Szwecji (Nordic Council of Ministers, 2008).

Odpowiedzi respondentów wskazują również na zapotrzebowanie na konkretne rodzaje informacji środowiskowych, które byłyby użyteczne w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych. Różne propozycje w tym zakresie (z najczęściej wymienianymi informacjami dotyczącymi wydatków na ochronę środowiska oraz inwestycji w przedsięwzięcia proekologiczne) świadczą o tym, że ocena użyteczności informacji środowiskowych jest subiektywna i zależy od indywidualnych potrzeb inwestorów.

W celu weryfikacji postawionych hipotez badawczych 8-13 (tab. 2) przeprowadziłam eksperyment polegający na tym, że jego uczestnicy wypełniali test samooceny osobowości i po otrzymaniu określonych informacji o spółkach giełdowych podejmowali decyzje o alokacji kapitału pomiędzy analizowane spółki, mając do dyspozycji ustaloną wielkość środków pieniężnych. Uczestnicy podejmowali dwie różne decyzje inwestycyjne, mając do wyboru każdorazowo dwie spółki. W materiałach przeznaczonych dla grupy eksperymentalnej zawarłam dodatkowe informacje w porównaniu z materiałami dla grupy kontrolnej o:

- ryzyku środowiskowym (w przypadku pierwszej decyzji inwestycyjnej),
- weryfikacji informacji niefinansowych (środowiskowych) przez niezależnego audytora (w przypadku drugiej decyzji inwestycyjnej).

Zgodnie z założeniem eksperymentu wpływ dodatkowych informacji o spółkach na wybór odmiennego portfela akcji w grupie eksperymentalnej w porównaniu z grupą kontrolną świadczy o wykorzystywaniu tych informacji w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych, czyli o ich użyteczności dla inwestorów.

Wyniki analizy statystycznej pozwoliły mi na przyjęcie hipotez 8, 10 i 13 oraz odrzucenie hipotez 9, 11 i 12 (tab. 2).

Rezultaty przeprowadzonego eksperymentu wskazują na dwie cechy osobowości z modelu Wielkiej Piątki mające wpływ na wykorzystanie informacji środowiskowych przez inwestorów do podejmowania decyzji: neurotyczność i sumiennosc. Poziom tych dwóch cech może wpływać na postrzeganie użyteczności informacji o ryzyku środowiskowym. Im inwestorzy są mniej stabilni emocjonalnie i bardziej sumienni, tym wykazują większe zainteresowanie informacjami o ryzyku środowiskowym. Wyniki badań wskazują również, że weryfikacja informacji środowiskowych jest szczególnie ważna dla osób o dużym poziomie sumiennosci.

Zgodnie z moją wiedzą nie przeprowadzono podobnych badań dotyczących wpływu cech osobowości inwestorów na wykorzystanie przez nich informacji środowiskowych, dlatego można się odnieść do wyników analiz badających związek cech osobowości i stosunku do ryzyka oraz wpływ audytu informacji środowiskowych na postrzeganie wiarygodności. Pomimo stwierdzonego w badaniach różnych autorów (np. Nicholson i in., 2005; Pan, Statman, 2013) występowania awersji do ryzyka u jednostek o wysokim poziomie ugodowości i małym poziomie ekstrawersji oraz otwartości na doświadczenie, uzyskane wyniki badań eksperymentalnych nie wykazały wpływu tych wymiarów osobowości na znaczenie informacji o ryzyku środowiskowym dla inwestorów. Wyniki badań innych autorów wskazują na weryfikację informacji środowiskowych przez zewnętrznego audytora jako czynnik wpływający pozytywnie na użyteczność tych informacji, uzależniony jednak od rodzaju informacji, rodzaju raportu, w którym zawarto informacje, podmiotu dokonującego weryfikacji oraz jakości audytu (Brown-Liburud i in., 2016; Dilla i in., 2014; Pflugrath i in., 2011, Reimsbach i in., 2018). Nie badano jednak wpływu sumiennosci na przydatność audytowanych informacji środowiskowych.

Podsumowując, ze względu na możliwości przeprowadzenia badań poddano empirycznej weryfikacji wybrane założenia opracowanego modelu czynników użyteczności informacji środowiskowych. Uzyskane wyniki własnych badań ankietowych i eksperymentalnych potwierdzają znaczenie efektu aureoli i heurystyki dostępności, awersji do straty i niejednoznaczności, neurotyczności i sumiennosci oraz wiedzy w zakresie rachunkowości

finansowej podczas oceny przydatności określonych rodzajów informacji środowiskowych pochodzących ze sprawozdawczości spółek publicznych dokonywanej przez inwestorów. Pozytywna weryfikacja ośmiu wymienionych hipotez badawczych (tab. 2) umożliwia przyjęcie założonej hipotezy głównej pracy, zgodnie z którą użyteczność informacji środowiskowych zależy od ich rodzaju i psychologicznych uwarunkowań ich wykorzystania przez inwestorów.

Wyniki badań potwierdzające znaczenie cech osobniczych w ocenie użyteczności informacji środowiskowych oraz zróżnicowane odpowiedzi ankietowanych inwestorów na pytanie otwarte dotyczące oczekiwań w zakresie raportowania środowiskowego wskazują na to, że nie jest możliwe stworzenie jednego uniwersalnego zestawu informacji środowiskowych, który byłby przydatny dla wszystkich inwestorów. Konkluzja ta nie oznacza oczywiście, że starania instytucji regulacyjnych i różnych organizacji mające na celu stworzenie optymalnego modelu sprawozdawczości środowiskowej są bezzasadne. Wspomniane instytucje i organizacje oraz same przedsiębiorstwa powinny dążyć do zidentyfikowania i zaspokojenia potrzeb informacyjnych większości inwestorów (i innych użytkowników informacji pochodzących ze sprawozdawczości przedsiębiorstw).

Znajomość wzorców nieracjonalnego postrzegania użyteczności informacji środowiskowych (ignorowanie informacji istotnych dla wewnętrznej wartości papierów wartościowych, nadawanie nadmiernego znaczenia informacjom nieistotnym) może być przydatna dla inwestorów, którzy podczas podejmowania decyzji korzystają z tych informacji. Przykładowo inwestorzy, którzy mają w pamięci przede wszystkim negatywne skojarzenia związane z działalnością środowiskową przedsiębiorstw w aspekcie jej wpływu na ich wyniki finansowe, mogą nie poświęcać odpowiednio dużo uwagi istotnym informacjom środowiskowym o pozytywnym charakterze. Doradcy inwestycyjni dzięki rozpoznaniu profilu osobowości inwestora i jego wiedzy mogą przewidzieć, jaki rodzaj informacji środowiskowych szczególnie go zainteresuje w zależności od jego cech osobniczych.

Dalsze badania empiryczne w zakresie behawioralnych aspektów użyteczności informacji środowiskowych mogą dotyczyć wpływu odczuwanych przez inwestorów emocji oraz wpływu posiadanej przez nich wiedzy inżyniersko-przyrodniczej na ich ocenę określonych informacji dotyczących ekologicznych uwarunkowań funkcjonowania przedsiębiorstw. Wyniki przeprowadzonych badań dotyczących zależności postrzegania przydatności informacji środowiskowych od cech osobowości ujętych w modelu Wielkiej Piątki mogą stać się przesłanką do dalszej analizy znaczenia tego czynnika psychologicznego w ocenie informacji, tj. uwzględniającej inne modele osobowości, jak np. model Myers-Briggs oraz model Keirseya. Niektóre ze zidentyfikowanych specyficznych cech informacji środowiskowych są charakterystyczne również dla innych rodzajów informacji, co otwiera pole do badań, które mogłyby zweryfikować, czy zaobserwowane prawidłowości występują również w przypadku informacji niebędących informacjami środowiskowymi. Przykładem takich cech są odniesienie do ryzyka (informacje dotyczące np. ryzyka finansowego), wysoka/niska wiarygodność (informacje zweryfikowane i niezweryfikowane) i trudna interpretowalność (niektóre informacje niefinansowe).

4.6. Wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse

Przedłożona w postępowaniu habilitacyjnym monografia, zgodnie z moją wiedzą, jest pierwszym kompleksowym opracowaniem naukowym poświęconym finansowym i niefinansowym informacjom środowiskowym i ich użyteczności w procesie podejmowania decyzji inwestycyjnych. Poniżej przedstawiam najważniejsze osiągnięcia przedstawione w tej monografii stanowiące – w mojej opinii – wkład w rozwój nauki w dyscyplinie ekonomia i finanse zarówno w części teoretycznej, jak i empirycznej:

- 1) opracowanie autorskiego modelu czynników użyteczności informacji środowiskowych dla inwestorów,

- 2) empiryczne określenie wpływu skłonności poznawczych i motywacyjnych oraz wiedzy w zakresie rachunkowości finansowej na percepcję użyteczności informacji środowiskowych w procesie podejmowania decyzji przez inwestorów,
- 3) empiryczne określenie cech osobowości wpływających na wykorzystanie informacji środowiskowych przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych,
- 4) poszerzenie wiedzy na temat częstotliwości wykorzystania przez inwestorów finansowych, niefinansowych ilościowych i niefinansowych opisowych informacji środowiskowych oraz opinii inwestorów odnośnie czynników mogących przyczynić się do zwiększenia użyteczności informacji środowiskowych,
- 5) przedstawienie autorskiej definicji informacji środowiskowych, odnoszącej się do wzajemnego oddziaływania na siebie przedsiębiorstw i środowiska naturalnego, uwzględniającej perspektywę zarówno inwestorów społecznie odpowiedzialnych, kierujących się motywacjami etycznymi, jak i inwestorów konwencjonalnych, zainteresowanych jedynie maksymalizacją stopy zwrotu z zainwestowanego kapitału,
- 6) uporządkowanie wiedzy na temat rodzajów informacji środowiskowych,
- 7) opracowanie autorskiej propozycji wykorzystania informacji środowiskowych ujawnianych przez przedsiębiorstwa w ocenie polityki ekologicznej państwa,
- 8) uporządkowanie wiedzy na temat teorii rachunkowości odnoszących się do informacji środowiskowych i identyfikację pytań badawczych w nich stawianych, związanych z tymi informacjami,
- 9) identyfikacja głównych czynników rozwoju sprawozdawczości środowiskowej,
- 10) uporządkowanie wiedzy na temat wpływu różnych czynników psychologicznych na wykorzystanie informacji przez inwestorów w świetle behawioralnej teorii decyzji,
- 11) systematyzacja dotychczasowego dorobku naukowego i krytyczna analiza literatury przedmiotu w zakresie:
 - teorii oraz badań empirycznych odnoszących się do zależności między wynikami działalności w zakresie ochrony środowiska i sytuacją finansową przedsiębiorstw,
 - czynników wpływających na dobrowolne ujawnianie informacji środowiskowych przez przedsiębiorstwa,
 - zakresu i jakości raportowania środowiskowego,
 - strategii inwestycyjnych stosowanych przez inwestorów, którzy chcą uwzględnić kwestie środowiskowe w podejmowaniu decyzji na rynku kapitałowym,
 - definiowania pojęcia „jakość informacji” i „użyteczność informacji”,
 - badań empirycznych dotyczących relewancji dla wartości rynkowej informacji pochodzących ze sprawozdań finansowych przedsiębiorstw,
 - badań empirycznych dotyczących użyteczności informacji środowiskowych dla inwestorów,
- 12) uporządkowanie wiedzy na temat metod badawczych stosowanych w ocenie użyteczności informacji środowiskowych,
- 13) wskazanie dalszych kierunków badań w zakresie behawioralnych aspektów użyteczności środowiskowych oraz pozostałych informacji.

4.7. Spis literatury wykorzystanej w pkt. 4 autoreferatu

1. Abu-Nassar M., Rutherford B.A., *External users of financial reports in less developed countries: the case of Jordan*, „The British Accounting Review” 1996, vol. 28, iss. 1, s. 73–87.
2. Amel-Zadeh A., Serafeim G., *Why and How Investors Use ESG Information: Evidence from a Global Survey*, „Financial Analysts Journal” 2018, vol. 74, iss. 3, s. 87–103
3. Arnold M., Bassen A., Frank R., *Timing effects of corporate social responsibility disclosure: an experimental study with investment professionals*, „Journal of Sustainable Finance & Investment” 2018, vol. 8, iss. 1, s. 45–71.
4. Belkaoui A., *The impact of the disclosure of the environmental effects of organizational behavior on the market*, „Financial Management” 1976, vol. 5, iss. 4, s. 26–31.

5. Brown-Liburd H.L., Cohen J.R., Zamora V.L., *CSR Disclosure Items Used as Fairness Heuristics in the Investment Decision*, July 18, 2016, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1985839>, data dostępu: 12.01.2019.
6. Chan C.C.C., Milne M.J., *Investor reactions to corporate environmental saints and sinners: an experimental analysis*, „Accounting and Business Research” 1999, vol. 29, no. 4, s. 265–279
7. Clarkson P.M., Fang X., Li Y., Richardson G., *The relevance of environmental disclosures: are such disclosures incrementally informative?*, „Journal of Accounting and Public Policy” 2013, vol. 32, iss. 5, s. 410–431
8. Cohen J., Holder-Webb L., Nath L., Wood D., *Retail Investors’ Perceptions of the Decision-Usefulness of Economic Performance, Governance, and Corporate Social Responsibility Disclosures*, „Behavioral Research in Accounting” 2011, vol. 23, no. 1, s. 109–129.
9. Cohen J.R., Holder-Webb L., Zamora V.L., *Nonfinancial Information Preferences of Professional Investors*, „Behavioral Research in Accounting” 2015, vol. 27, no. 2, s. 127–153.
10. De Villiers C., Van Staden C., *New Zealand shareholder attitudes towards corporate environmental disclosure*, „Pacific Accounting Review” 2012, vol. 24, iss. 2, s. 186–210.
11. Deegan C., Rankin M., *The materiality of environmental information to users of annual report*, „Accounting, Auditing and Accountability Journal” 1997, vol. 10, iss. 4, s. 562–583.
12. Dilla W.N., Janvrin D.J., Perkins J.D., Raschke R.L., *Assurance on environmental performance and investor judgments: The impact of environmental attitudes*, August 5, 2014, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2252126>, data dostępu: 11.01.2019.
13. Elliott W.B., Hodge F.D., Kennedy J.J., Pronk M., *Are M.B.A. Students a Good Proxy for Nonprofessional Investors?*, „The Accounting Review” 2007, vol. 82, no. 1, s. 139–168.
14. Fama E. F., *Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work*, „The Journal of Finance” 1970, vol. 25, no. 2, s. 383–417.
15. Fazzini M., Dal Maso L., *The value relevance of „assured” environmental disclosure: The Italian experience*, „Sustainability Accounting, Management and Policy Journal” 2016, vol. 7, iss. 2, s. 225–245
16. *Global Sustainable Investment Review 2018*, Global Sustainable Investment Alliance, s. 12, <http://www.gsi-alliance.org/trends-report-2018/>, data dostępu: 15.05.2020
17. Hafenstein A., Bassen A., *Influences for using sustainability information in the investment decision-making of non-professional investors*, „Journal of Sustainable Finance & Investment” 2016, vol. 6, iss. 3, s. 186–210.
18. Ilhan E., Krueger P., Sautner Z., Starks L. T., *Institutional Investors’ Views and Preferences on Climate Risk Disclosure*, „Swiss Finance Institute Research Paper” 2020, no. 19–66, s. 1–72
19. Jaggi B., Allini A., Macchioni R., Zampella A., *Do investors find carbon information useful? Evidence from Italian firms*, „Review of Quantitative Finance and Accounting” 2018, vol. 50, iss. 4, s. 1031–1056.
20. Kamala P.N., *Users’ perception of decision-usefulness of corporate environmental reports*, „Environmental Economics” 2016, vol. 7, iss. 1, s. 87–96.
21. Krasodomska J., *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2014.
22. Lal M., Hassel L., *The joint impact of environmental uncertainty and tolerance of ambiguity on top managers’ perceptions of the usefulness of non-conventional management accounting information*, „Scandinavian Journal of Management” 1998, vol. 14, iss. 3, s. 259–271.
23. Lev B., Gu F., *The End of Accounting and the Path Forward for Investors and Managers*, John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, N.J. 2016.
24. Nicholson N., Soane E., Fenton-O’Creevy M., Willman P., *Personality and domain-specific risk taking*, „Journal of Risk Research” 2005, vol. 8, iss. 2, s. 157–176.
25. Nilsson J., Nordvall A.C., Isberg S., *The information search process of socially responsible investors*, „Journal of Financial Services Marketing” 2010, vol. 15, iss. 1, s. 5–18.
26. Odia J.O., *A survey of shareholders’ requirements for corporate social and environmental disclosures in Nigeria*, „Journal of Accounting and Management” 2014, vol. 4, no. 1, s. 15–29.
27. Pakowska S., *Inwestorzy indywidualni wobec raportowania środowiskowego spółek giełdowych w Polsce*, „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica” 2014, t. 2, nr 301, s. 179– 189.
28. Pan C.H., Statman M., *Investor Personality in Investor Questionnaires*, „Journal of Investment Consulting” 2013, vol. 14, no. 1, s. 48–56.
29. Pflugrath G., Roebuck P., Simnett R., *Impact of Assurance and Assurer’s Professional Affiliation on Financial Analysts’ Assessment of Credibility of Corporate Social Responsibility Information*, „Auditing: A Journal of Practice & Theory” 2011, vol. 30, no. 3, s. 239–254.
30. Plumlee M., Brown D., Hayes R., Marshall R., *Voluntary environmental disclosure quality and firm value: Further evidence*, „Journal of Accounting and Public Policy” 2015, vol. 34, iss. 4, s. 336–361

31. Reimsbach D., Hahn R., Gürtürk A., *Integrated Reporting and Assurance of Sustainability Information: An Experimental Study on Professional Investors' Information Processing*, „European Accounting Review” 2018, vol. 27, iss. 3, s. 559–581.
32. Remlein M., *Spolecznie odpowiedzialne inwestycje w sprawozdawczości przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2019.
33. *Reporting of environmental information in annual reports. Analysis of legal requirements in the Nordic countries*, Nordic Council of Ministers, Copenhagen 2008.
34. Rikhardsson P., Holm C., *The Effect of Environmental Information on Investment Allocation Decisions – an Experimental Study*, „Business Strategy and the Environment” 2008, vol. 17, iss. 6, s. 382–397.
35. Siddique S., Sciulli N., *Environmental initiatives and disclosures by large companies: the views of investors*, „Australasian Accounting, Business and Finance Journal” 2020, vol. 14(3), s. 18–37.
36. Solheim P.W., *Further Examination of the Market Valuation of Environmental Capital Expenditures by Pulp and Paper Companies*, „International Journal of Accounting and Financial Reporting” 2012, vol. 2, no. 1, s. 174–190.
37. Urbaniak A., „Piękny umysł. O konieczności rozwijania kompetencji interpersonalnych u studentów uczelni technicznych, [w:] M.I. Bielak, S. Puppel, W. Maliszewski (red.), *Linguolabourese: language and communication in action advances in elinguistics*, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, Piła 2018, s. 79.
38. Wang A., *Interplay of Investors' Financial Knowledge and Risk Taking*, „The Journal of Behavioral Finance” 2009, vol. 10, s. 204–213.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej

5.1. Obszary prowadzonych badań naukowych

Moje zainteresowania i aktywność badawcza po uzyskaniu stopnia doktora koncentrowały się głównie wokół zagadnień łączących ekonomię i finanse z ochroną środowiska. Prowadzone przeze mnie badania należą do następujących obszarów tematycznych:

- 1) funkcjonowanie instrumentów polityki ekologicznej państwa,
- 2) ochrona środowiska w przedsiębiorstwie w ujęciu finansowym,
- 3) polityka informacyjna przedsiębiorstw w zakresie ujawniania środowiskowych informacji finansowych i niefinansowych oraz pozostałych informacji niefinansowych,
- 4) wybrane aspekty funkcjonowania rynku kapitałowego.

Badania naukowe w każdym z tych obszarów (szczególnie w trzecim) wpłynęły na wybór tematu mojej rozprawy habilitacyjnej. Poniżej przedstawiona została charakterystyka wskazanych czterech obszarów badawczych wraz z podaniem najważniejszych publikacji wpisujących się w nurt danego obszaru badań¹.

OBSZAR BADAWCZY 1: FUNKCJONOWANIE INSTRUMENTÓW POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA

Badania w ramach pierwszego obszaru dotyczyły zarówno poszczególnych instrumentów polityki ekologicznej (uprawnień zbywalnych do emisji zanieczyszczeń powietrza, podatków ekologicznych, opłat za korzystanie ze środowiska, pozwoleń zintegrowanych), jak również restrykcyjności całościowej polityki ekologicznej.

Celem monografii (J. Dyduch (Godawska), 2013, *Handel uprawnieniami do emisji zanieczyszczeń powietrza*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 243 s.) było przedstawienie teoretycznych i praktycznych aspektów funkcjonowania handlu uprawnieniami

¹ Mój wkład w powstanie publikacji napisanych we współautorstwie jest szczegółowo określony w załączniku nr 4 (*Wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse*) i potwierdzony stosownymi oświadczeniami współautorów zawartymi w załączniku nr 6 do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego.

do emisji zanieczyszczeń powietrza. W szczególności moim zamierzeniem było omówienie amerykańskich programów handlu tymi instrumentami. Stany Zjednoczone Ameryki są pierwszym państwem na świecie, które wprowadziło handel uprawnieniami do emisji zanieczyszczeń do swojej polityki ekologicznej i mają największe doświadczenie w zakresie stosowania tego instrumentu. Do momentu powstania monografii nie było w polskiej literaturze przedmiotu publikacji, która kompleksowo przedstawiałaby amerykańskie programy handlu uprawnieniami do emisji zanieczyszczeń. Drugim zagadnieniem, na który chciałam szczególnie zwrócić uwagę w monografii, była problematyka zarządzania uprawnieniami zbywalnymi i jego finansowych skutków w przedsiębiorstwie, w mniejszym zakresie poruszana przez dotychczasowe opracowania dotyczące mechanizmów rynkowych w ochronie powietrza.

Rozdział pierwszy monografii przedstawia teoretyczne aspekty mechanizmu uprawnień zbywalnych do emisji zanieczyszczeń jako narzędzia internalizacji ekologicznych kosztów zewnętrznych. Omówiłam w nim pojęcie ekologicznych kosztów zewnętrznych i sposoby ich internalizacji proponowane przez teorię ekonomii: połączenie sprawcy i odbiorcy kosztów zewnętrznych, zastosowanie podatku Pigou, zastosowanie praw własności do środowiska. Przedstawiłam mechanizm uprawnień zbywalnych oraz warunki efektywnego ich wykorzystania w polityce ekologicznej państwa (minimalne koszty transakcyjne, zróżnicowanie krańcowych kosztów redukcji zanieczyszczeń wśród emitentów, konkurencyjny rynek uprawnień). Przeprowadziłam analizę porównawczą uprawnień zbywalnych, podatków (opłat) ekologicznych i regulacji bezpośredniej w ochronie środowiska w świetle kryteriów oceny instrumentów polityki ekologicznej (skuteczności ekologicznej, efektywności ekonomicznej, sprawiedliwości dystrybucyjnej, elastyczności i możliwości wdrożenia). Przedstawiłam przykłady zastosowania uprawnień zbywalnych w praktyce w wybranych państwach jako sposobu rozwiązania problemów związanych nie tylko z ochroną powietrza, ale również z ochroną wód, gospodarką odpadami i dostępem do zasobów naturalnych.

W rozdziale drugim poświęconym programom handlu emisjami w Stanach Zjednoczonych omówiłam pierwsze próby zastosowania uprawnień zbywalnych w polityce ekologicznej tego państwa, jakie miały miejsce w latach 70. ubiegłego wieku. Omówiłam również funkcjonowanie rynków uprawnień do emisji dwutlenku siarki i tlenków azotu (federalny program *Acid Rain*, międzystanowe programy *RECLAIM*, *OTC NOx Budget Program*, *NOx Budget Trading Program* i program *CAIR*) oraz rynków uprawnień do emisji gazów cieplarnianych (międzystanowe programy *Regional Greenhouse Gas Initiative*, *Midwestern Greenhouse Gas Reduction Accord* oraz *Western Climate Initiative*). Dokonałam oceny przedstawionych amerykańskich programów handlu uprawnieniami z punktu widzenia ich skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

Rozdział trzeci zawiera charakterystykę unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. Omówiłam w nim przesłanki wprowadzenia tego systemu i pokazałam ewolucję założeń i zasad jego działania w trzech okresach rozliczeniowych (2005-2007, 2008-2012 oraz 2013-2020). Zawarłam również analizę i ocenę rzeczywistego funkcjonowania unijnego systemu handlu prawami do emisji gazów cieplarnianych w latach 2005-2012.

W rozdziale czwartym zawarłam rozważania na temat zarządzania uprawnieniami do emisji zanieczyszczeń powietrza w przedsiębiorstwie. Przeanalizowałam wpływ bezpłatnej i odpłatnej alokacji uprawnień na zmiany prognozy rentowności przedsiębiorstwa. Przedstawiłam miejsce uprawnień zbywalnych w rachunku ekonomicznym przedsiębiorstwa oraz problemy decyzyjne związane z uprawnieniami zbywalnymi występującymi w obszarze działalności operacyjnej, inwestycyjnej i finansowej przedsiębiorstwa. Omówiłam również wyniki badań dotyczące skutków finansowych zarządzania uprawnieniami zbywalnymi w wybranych polskich przedsiębiorstwach objętych unijnym systemem handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych w latach 2005-2010. Wskazują one, że uprawnienia zbywalne stanowią istotny czynnik kształtujący wynik finansowy podmiotów gospodarczych.

Omawiana monografia powstała w oparciu o przygotowaną przeze mnie rozprawę doktorską (pt. *Wpływ uprawnień zbywalnych do emisji zanieczyszczeń powietrza na wyniki*

finansowe elektrowni w Polsce), stanowi jednak jej znaczne uzupełnienie i uaktualnienie. W szczególności w porównaniu z tekstem rozprawy doktorskiej w monografii m.in. dodatkowo:

- zawarłam charakterystykę i analizę funkcjonowania amerykańskich programów handlu uprawnieniami (rozdział 2),
- zawarłam omówienie przykładów stosowania uprawnień zbywalnych w praktyce (podrozdział 1.4),
- uzupełniłam analizę porównawczą uprawnień zbywalnych, podatków ekologicznych i standardów emisji (przedstawioną w podrozdziale 1.3),
- uzupełniłam charakterystykę zasad funkcjonowania systemu unijnego systemu handlu uprawnieniami uwzględniając lata 2013-2020 oraz uaktualniłam i rozszerzyłam analizę i ocenę funkcjonowania unijnego systemu handlu uprawnieniami uwzględniając lata 2009-2012 (przedstawione w rozdziale 3),
- uzupełniłam badania dotyczące zarządzania uprawnieniami i jego finansowych skutków o nowe przedsiębiorstwa oraz o lata 2009-2010 (przedstawione w rozdziale 4).

Sumaryczny udział zawartości rozprawy doktorskiej w monografii szacuję na 35%, natomiast nowych treści - na 65%.

Kolejna publikacja poświęcona funkcjonowaniu instrumentów polityki ekologicznej (J. Dyduch (Godawska), 2014, *Analiza kosztów transakcyjnych instrumentów ochrony środowiska w wybranym przedsiębiorstwie*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 329, s. 73–81) jest rezultatem moich badań prowadzonych podczas stażu zawodowego, jaki odbyłam we wrześniu 2013 r. w Grupie Azoty S.A. Powstała ona w oparciu o wywiady bezpośrednie z pracownikami przedsiębiorstwa oraz analizę dokumentów wewnętrznych przedsiębiorstwa. Jej celem było przeprowadzenie analizy porównawczej kosztów transakcyjnych trzech rodzajów instrumentów polityki ekologicznej: opłat za korzystanie ze środowiska, pozwoleń zintegrowanych i uprawnień zbywalnych, ponoszonych przez wspomniane przedsiębiorstwo. Elementami nowatorskimi w artykule są:

- identyfikacja ośmiu rodzajów kosztów transakcyjnych instrumentów polityki ekologicznej,
- określenie sposobu kwantyfikacji tych kosztów,
- opracowanie dwóch metod, jakie można zastosować w analizie porównawczej kosztów transakcyjnych instrumentów polityki ekologicznej,
- zwrócenie uwagi na trudności metodologiczne analizy porównawczej tych kosztów,
- oszacowanie wielkości kosztów transakcyjnych opłat za korzystanie ze środowiska, pozwoleń zintegrowanych i uprawnień zbywalnych w dużym przedsiębiorstwie przemysłowym, intensywnie oddziałującym na środowisko naturalne.

Od wielu lat w Unii Europejskiej coraz większą wagę przywiązuje się do podatków ekologicznych jako ważnego źródła dochodów publicznych oraz instrumentu polityki ochrony środowiska. Podatki ekologiczne powinny przyczyniać się do poprawy jakości środowiska dzięki wymuszaniu internalizacji środowiskowych kosztów zewnętrznych poprzez zwiększanie obciążeń przedsiębiorstw i gospodarstw domowych, które bezpośrednio lub pośrednio przyczyniają się do powstawania zanieczyszczeń. Problematyce funkcjonowania podatków ekologicznych w państwach UE poświęcone są dwie publikacje napisane przeze mnie we współautorstwie z dr Katarzyną Stabryłą-Chudzio:

1. J. Dyduch (Godawska), K. Stabryła-Chudzio, 2017, *Allocation of environmental taxes in the context of general government expenditures on environmental protection in the European Union Member States*, [w:] *European Financial Systems 2017. Proceedings of the 14th International Scientific Conference*, Masaryk University Faculty of Economics and Administration, Department of Finance and Institute for Financial Market, June 26-27, 2017, Brno, Czech Republic, s. 109-117;

2. J. Dyduch (Godawska), K. Stabryła-Chudzio, 2019, *Fiscal impacts of environmental tax reform in selected EU member states*, „Ekonomia i Środowisko”, no. 1(68), s. 114–126.

Celem pierwszego artykułu było zbadanie, w jakim stopniu wpływy z podatków ekologicznych przeznaczane są na finansowanie ochrony środowiska w krajach UE. Pomimo istnienia w finansach publicznych zasady jedności materialnej (niefunduszowania), czyli zakazu wiązania określonych dochodów z określonymi kategoriami wydatków, nie ulega wątpliwości, że w przypadku podatków ekologicznych cele fiskalne są w pewnym stopniu powiązane z celami niefiskalnymi wynikającymi z konieczności ochrony środowiska. W artykule przedstawiliśmy argumenty za i przeciwko przeznaczaniu podatków ekologicznych na wydatki na ochronę środowiska. Nasze badania zostały oparte na danych Eurostatu dotyczących dochodów z podatków ekologicznych i wydatków na ochronę środowiska sektora instytucji rządowych i samorządowych za lata 2006–2015. Z przeprowadzonej przeze mnie i współautorkę analizy wynika, że w większości krajów UE mniej niż połowa wpływów z podatków ekologicznych została przeznaczona na ochronę środowiska. Rezultaty badań pokazują, że z punktu widzenia władz publicznych w krajach unijnych podatki na ochronę środowiska są instrumentem wykorzystywanym zarówno do celów polityki fiskalnej, jak i środowiskowej, z naciskiem na politykę fiskalną. Stwierdziłyśmy również statystycznie istotną, silną i dodatnią zależność liniową między podatkami ekologicznymi a wydatkami na ochronę środowiska w krajach UE. Ze względu na to, że korelacja Pearsona nie pozwala na określenie związku przyczynowo-skutkowego, zależność tę można interpretować na dwa sposoby:

- więcej podatków związanych ze środowiskiem oznacza większe wydatki na kwestie środowiskowe lub
- rosnąca potrzeba wypełniania unijnych zobowiązań w zakresie ochrony środowiska pociąga za sobą wzrost obciążeń podatkowych związanych ze środowiskiem.

Celem drugiego artykułu dotyczącego problematyki funkcjonowania podatków ekologicznych było zbadanie, czy - zgodnie z założeniami ekologicznej reformy podatkowej - wzrost podatków na ochronę środowiska i jednocześnie obniżanie innych podatków (w szczególności od dochodów osobistych i podatku dochodowego od osób prawnych) ma miejsce w wybranych dziesięciu państwach członkowskich UE (tj. w Bułgarii, Chorwacji, na Cyprze, w Danii, Estonii, Grecji, Włoszech, Holandii, Polsce i Słowenii). Grupę państw do analizy ustaliłyśmy wybierając państwa o najbardziej znaczących zmianach w strukturze dochodów podatkowych, zarówno pośród "starych", jak i "nowych" państw członkowskich UE. Badania opierały się na danych Komisji Europejskiej i obejmowały lata 2003-2015 ze względu na dostępność danych. Do oceny znaczenia zmian struktury dochodów podatkowych wykorzystaliśmy miarę stopnia zmian strukturalnych, natomiast kierunek tych zmian analizowałyśmy za pomocą miary monotoniczności zmian strukturalnych. Wykazałyśmy wraz ze współautorką, że jedynie w 3 na 10 analizowanych państw członkowskich (tj. Estonii, Grecji i Słowenii) wystąpiła słaba tendencja do nieznacznego przesunięcia obciążeń podatkowych z podatków dochodowych do środowiskowych. Wyniki naszych badań wskazują, że ekologiczna reforma podatkowa nie została dotychczas wdrożona w sposób wystarczająco zadowalający, aby móc w pełni ocenić jej skutki.

Zainteresowanie psychologicznymi uwarunkowaniami przydatności informacji środowiskowych dla inwestorów oraz szerzej - rachunkowością i finansami behawioralnymi - skłoniło mnie do zapoznania się z problematyką behawioralnych aspektów polityki ekologicznej. Wiedza o wzorcach ludzkich zachowań i ograniczonej racjonalności jednostek może być wykorzystana w procesie projektowania i wdrażania polityki ekologicznej w celu poprawy jej skuteczności. Motywacją do napisania artykułu poświęconego znaczeniu efektu obramowania dla społecznego poparcia polityki ekologicznej (J. Godawska, 2020, *Framing effect and public support for the environmental policy*, „*Ekonomia i Środowisko*”, no. 1(72), s. 24–39) była chęć zbadania, w jaki sposób alternatywne sposoby przedstawienia problemu zanieczyszczenia SO₂ (tj. podkreślenie konsekwencji dla zdrowia ludzi, przyrody i finansów państwa), wpływają na aprobatę opłat emisyjnych, handlu emisjami oraz ponoszenia wyższych kosztów ogrzewania. Zgodnie z moją najlepszą wiedzą, problem społecznego poparcia dla różnych instrumentów polityki ograniczania emisji SO₂ w kontekście zdrowotnym, przyrodniczym i finansowym nie był wcześniej rozważany w literaturze przedmiotu. W badaniach wykorzystywałam eksperyment, w którym uczestniczyli studenci AGH. Wykazałam, że jednostki są skłonne wyrażać akceptację dla

instrumentów polityki środowiskowej i dobrowolnych działań prośrodowiskowych najbardziej wtedy, gdy problem zanieczyszczenia SO₂ jest rozpatrywany w kontekście skutków dla ludzkiego zdrowia.

W kolejnym artykule (J. Godawska, 2021, *Environmental policy stringency and its impact on air pollution in Poland*, „*Ekonomia i Środowisko*”, vol. 76, no. 1, s. 52–67) podjęłam rozważania nad pojęciem restrykcyjności polityki ekologicznej i metodami jej pomiaru. Prowadzona przez poszczególne kraje polityka ekologiczna jest zróżnicowana pod względem rodzajów stosowanych instrumentów i ich siły bodźcowej, co oznacza istnienie mniejszych lub większych obciążeniach finansowych dla przedsiębiorstw szkodzących środowisku oraz udzielanie wsparcia finansowego dla podmiotów podejmujących działania proekologiczne o różnym zakresie i skali. Polityka ekologiczna może charakteryzować się zatem różnymi poziomami restrykcyjności. Przeprowadzona przeze mnie analiza restrykcyjności polskiej polityki ekologicznej na podstawie trzech wybranych miar tej restrykcyjności (wskaźnika EPS (*environmental policy stringency*) opracowanego przez OECD, udziału podatków ekologicznych w PKB oraz udziału krajowych wydatków na ochronę środowiska w PKB) pozwala na stwierdzenie, że na tle innych krajów Unii Europejskiej Polska jest krajem o umiarkowanym poziomie rygorystyczności tej polityki. Do oceny wpływu restrykcyjności polityki ekologicznej na emisje SO₂, NO_x, lotnych związków organicznych, CO₂ i gazów cieplarnianych oraz przedwczesną śmiertelność z powodu narażenia na PM_{2.5} w Polsce wykorzystałam analizę regresji wielorakiej (dla dwóch miar restrykcyjności). Uzyskane wyniki nie pozwoliły na wyciągnięcie jednoznacznych wniosków. Użycie jednej z wybranych miar restrykcyjności polityki ekologicznej pozwoliło mi stwierdzić wpływ tej restrykcyjności na wszystkie badane zmienne charakteryzujące zanieczyszczenie powietrza, natomiast w przypadku drugiej miary zależność tę stwierdziłam tylko dla dwóch zmiennych.

Rozważania na temat restrykcyjności polityki ekologicznej, w szczególności w zakresie jej wpływu na gospodarkę i jakość środowiska były przeze mnie kontynuowane w kolejnej publikacji, napisanej we współautorstwie z dr hab. Joanną Wyrobek, prof. UEK (J. Godawska, J. Wyrobek, 2021, *The Impact of Environmental Policy Stringency on Renewable Energy Production in the Visegrad Group Countries*, „*Energies*”, vol. 14(19), art. no. 6225, s. 1-25). Przeprowadzony przeze mnie szczegółowy przegląd literatury przedmiotu pozwolił mi na identyfikację luki badawczej dotyczącej znaczenia rygorystyczności polityki ekologicznej dla rozwoju produkcji energii odnawialnej oraz opracowanie koncepcji i założeń badań w tym zakresie. Zgodnie z moją najlepszą wiedzą, znaczenie ogólnego (zagregowanego) poziomu restrykcyjności polityki ekologicznej dla stymulowania rozwoju energii odnawialnej nie zostało dotychczas zbadane. Elementem nowatorskim w mojej koncepcji badań było również uwzględnienie restrykcyjności zarówno instrumentów polityki ekologicznej, które są bezpośrednio związane z energią odnawialną (tj. dotacji rządowych na technologie energii odnawialnej), jak i instrumentów ukierunkowanych na inne cele środowiskowe, takie jak zmniejszenie emisji CO₂, NO_x, SO_x i pyłów (tj. podatków ekologicznych i standardów emisji). Dotychczasowe nieliczne badania innych autorów dotyczyły rygorystyczności jedynie instrumentów mających na celu bezpośrednio promowanie energii odnawialnej. Celem naszego artykułu było zbadanie wpływu restrykcyjności polityki ekologicznej na produkcję energii odnawialnej w państwach Grupy Wyszehradzkiej w latach 1993-2012 przy uwzględnieniu wzrostu PKB per capita, emisji CO₂ per capita i nierówności dochodowych (mierzonych indeksem Giniego). Okres analizy był ograniczony dostępnością danych dotyczących wskaźnika restrykcyjności polityki ekologicznej. Wyniki ekonometrycznej analizy danych, przeprowadzonej przez współautorkę przy wykorzystaniu modelu autoregresywnego z rozkładem opóźnień, wskazują że bardziej rygorystyczna polityka ekologiczna ma pozytywny wpływ zarówno na wzrost bezwzględnego wolumenu produkcji energii odnawialnej, jak i na zastępowanie energii ze źródeł kopalnych. Efekt ten można zaobserwować jednak dopiero w dłuższej perspektywie, co oznacza, że tylko konsekwentne i długofalowe zaostrzanie polityki ekologicznej może przyczynić się do promocji energetyki odnawialnej. Z naszych głównych ustaleń wynika, że pozytywny wpływ na produkcję energii odnawialnej ma nie tylko restrykcyjność instrumentów

ukierunkowanych bezpośrednio na rozwój tego sektora energetyki (dotacje rządowe), ale także surowość standardów emisji oraz ogólny poziom restrykcyjności polityki ekologicznej. Znaczenie restrykcyjności standardów emisji i ogólnie polityki ekologicznej dla rozwoju energetyki odnawialnej może wynikać z faktu, że zaostrzenie przepisów środowiskowych w danym kraju przyczynia się do tego, że przepisy te stają się z czasem akceptowaną normą społeczną i wzrasta poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa. To z kolei przekłada się na wzrost zainteresowania przyjaznymi dla środowiska źródłami energii. Nasze badania wskazują również na wpływ wzrostu PKB per capita, emisji CO₂ per capita oraz nierówności dochodowych na produkcję energii odnawialnej.

OBSZAR BADAWCZY 2: OCHRONA ŚRODOWISKA W PRZEDSIĘBIORSTWIE W UJĘCIU FINANSOWYM

Przygotowana rozprawa doktorska, jak również przeprowadzone później analizy:

- wpływu opłat ekologicznych na kształtowanie się wysokości kosztów wytwarzania produktów w przedsiębiorstwie z branży chemicznej (J. Dyduch (Godawska), 2013, *Oplaty za korzystanie ze środowiska jako element kosztów działalności wybranego przedsiębiorstwa przemysłowego*, [w:] *Finansowe i ekologiczne aspekty działalności gospodarczej*, red. M. Czyż, Wydawnictwa AGH, Kraków, s. 187-199) oraz

- wpływu przychodów ze sprzedaży świadectw pochodzenia energii na wyniki finansowe producentów energii elektrycznej wytwarzanej w odnawialnych źródłach energii i w kogeneracji (J. Dyduch (Godawska), 2013, *Wpływ przychodów ze sprzedaży praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia energii na sytuację finansową wybranych przedsiębiorstw*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 297, s. 51-61),

utwierdziły mnie w przekonaniu, że oddziaływanie podmiotów gospodarczych na środowisko może mieć istotne implikacje dla ich sytuacji finansowej i skierowały moje zainteresowania badawcze w kierunku finansowych aspektów ochrony środowiska w przedsiębiorstwach.

W publikacji (J. Dyduch (Godawska), 2012, *Ocena efektywności kosztowej inwestycji proekologicznych*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 271, s. 88-99) dokonałam przeglądu mierników efektywności kosztowej inwestycji proekologicznych i udowodniłam, że przy spełnieniu określonych założeń jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego obliczony przy użyciu dynamicznego kosztu jednostkowego i rocznego kosztu jednostkowego jest równy.

W innej pracy (J. Dyduch (Godawska), 2013, *Wykorzystanie dynamicznego kosztu jednostkowego w ocenie efektywności projektów ekologicznych*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 289, s. 140-150) wykazałam, że użyteczność dynamicznego kosztu jednostkowego jako podstawy kalkulacji ceny usługi (produktu) będącej(go) wynikiem inwestycji proekologicznej jest ograniczona ze względu na nieuwzględnianie sposobu finansowania projektu oraz podatku dochodowego.

Kolejna publikacja (J. Dyduch (Godawska), 2015, *Financial strategies of enterprises toward the EU climate policy*, „Management: Science and Education: Slovak Scientific Journal”, vol. 4 no. 1, s. 18-21) zawiera rozważania na temat strategii finansowych przedsiębiorstw związanych z uczestnictwem w unijnym systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. Zdefiniowałam w niej pojęcie i rodzaje tych strategii, wyróżniając strategię pasywną i aktywną (umiarkowaną lub agresywną) w zależności od postawy wobec ryzyka. Na podstawie zidentyfikowanych przeze mnie strategii finansowych przeprowadziłam analizę podejmowania decyzji finansowych związanych z uprawnieniami w zakresie pozyskiwania źródeł finansowania i inwestowania środków pieniężnych w uprawnienia przez sześć polskich przedsiębiorstw.

Istotnym wątkiem moich badań w obszarze finansowych aspektów ochrony środowiska w podmiotach gospodarczych była problematyka wykorzystania środowiskowych informacji finansowych w analizie finansowej przedsiębiorstwa. Wątek ten rozwinęłam w czterech publikacjach. W pierwszej z nich (J. Dyduch (Godawska), 2014, *Environmental protection in the corporate financial management*, [w:] *Theory of management 7: the selected problems for the development support of management knowledge base: scientific papers*, ed. Štefan Hittmár, EDIS University Publishing House, University of Zilina, Zilina s. 75-77) przedstawiłam propozycję wskaźników związanych z ochroną środowiska, jakie można wykorzystać w analizie finansowej przedsiębiorstwa.

W drugiej pracy (J. Dyduch (Godawska), 2014, *Wykorzystanie informacji o kosztach ochrony środowiska w zarządzaniu finansami przedsiębiorstwa*, [w:] *Zarządzanie kosztami przedsiębiorstwa w warunkach ryzyka: aspekty praktyczne*, red. J. Chluska, S. Kowalska, Sekcja Wydawnictw Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa, s. 179-187) zidentyfikowałam dodatkowe cechy jakościowe informacji o kosztach ochrony środowiska (dodatkowe w odniesieniu do tradycyjnych cech jakościowych, jakimi powinny się charakteryzować wszystkie informacje pochodzące ze sprawozdawczości przedsiębiorstw) decydujące o ich użyteczności w analizie finansowej przedsiębiorstwa. Wskazałam również obszary zastosowań informacji o kosztach ochrony środowiska w zarządzaniu finansami przedsiębiorstwa.

W kolejnej publikacji (J. Dyduch (Godawska), 2015, *Środowiskowe informacje finansowe w raportach rocznych spółek publicznych z sektora chemicznego*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 396, s. 28-38²) wyraziłam przekonanie, że dotychczasowy rozwój rachunkowości środowiskowej oraz zarządzania finansami ochrony środowiska w przedsiębiorstwie stanowi przesłankę do wyodrębnienia środowiskowej analizy finansowej przedsiębiorstwa. Określiłam przedmiot tej analizy oraz wyróżniłam jej dwa rodzaje: analizę dokonaną bez odniesienia i w odniesieniu do całości działalności gospodarczej przedsiębiorstwa. Zidentyfikowałam również zakres tych dwóch rodzajów analiz.

Ze względu na to, że zakres środowiskowej analizy finansowej przedsiębiorstwa jest uwarunkowany dostępnością odpowiednich informacji środowiskowych w wyrażeniu pieniężnym, przeprowadziłam badania ankietowe wśród 77 przedsiębiorstw produkcyjnych z województwa małopolskiego dotyczące dostępności tych informacji w ramach szczegółowej ewidencji księgowej. Omówienie tych badań przedstawiłam w czwartej publikacji (J. Dyduch (Godawska), 2016, *Możliwości wykorzystania informacji pochodzących z ewidencji księgowej w środowiskowej analizie finansowej przedsiębiorstwa - wyniki badań ankietowych*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 436, s. 93-104). Zgodnie z wynikami badań, w większości przedsiębiorstw produkcyjnych szczegółowa ewidencja księgowa stanowi łatwo dostępne źródło informacji o finansowym wymiarze działalności w zakresie ochrony środowiska jedynie w przypadku części kosztów środowiskowych. Również największe zapotrzebowanie na środowiskowe informacje finansowe zgłaszane przez zarząd, dział finansowy lub inną jednostkę organizacyjną przedsiębiorstwa dotyczy kosztów ochrony środowiska i występuje w co czwartym ankietowanym podmiocie. Dostępność informacji o przychodach, wpływach, wydatkach, aktywach i pasywach środowiskowych w większości przedsiębiorstw jest o wiele niższa.

Celem publikacji (J. Dyduch (Godawska), 2018, *Finansowe aspekty działalności przedsiębiorstw w zakresie ochrony środowiska*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 363, s. 17-27) była analiza obciążeń finansowych przedsiębiorstw z tytułu ochrony środowiska poprzez bezpośrednie porównanie kosztów i korzyści finansowych związanych z działalnością proekologiczną na podstawie zagregowanych danych GUS (w latach 2004-2010 i 2012-2016). Wykazałam, że polskie przedsiębiorstwa przeznaczają przeciętnie około 2-4% swoich wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska. Obciążenia finansowe przedsiębiorstw związane z nakładami

² Publikacja ta jest omówiona również w części autoreferatu poświęconej trzeciemu obszarowi badawczemu.

inwestycyjnymi są mniejsze od tych wynikających z kosztów bieżących ochrony środowiska netto. Osiągane przychody i oszczędności z działalności środowiskowej pozwoliły na zmniejszenie obciążeń finansowych przedsiębiorstw przeciętnie o około 16% w analizowanym okresie. Poszczególne obszary działalności środowiskowej różnią się pod względem relacji wielkości osiągniętych przychodów i ponoszonych kosztów brutto. Dziedziną ochrony środowiska, która pozwala na największe zmniejszenie kosztów bieżących ochrony środowiska brutto, jest gospodarka odpadami.

OBSZAR BADAWCZY 3: POLITYKA INFORMACYJNA PRZEDSIĘBIORSTW W ZAKRESIE UJAWNIANIA ŚRODOWISKOWYCH INFORMACJI FINANSOWYCH I NIEFINANSOWYCH ORAZ POZOSTAŁYCH INFORMACJI NIEFINANSOWYCH

Polityka informacyjna spółek była przeze mnie badana (samodzielnie lub we współpracy z pracownikami innych uczelni) głównie w kontekście zakresu i jakości ujawnianych informacji oraz czynników wpływających na poziom ujawnianych informacji przez przedsiębiorstwa. Te dwa wątki badań są również przedmiotem rozważań zawartych w monografii, stanowiącej główne osiągnięcie naukowe (podrozdziały 2.3 i 2.4). Początkowo moje zainteresowania badawcze w aspekcie polityki informacyjnej spółek dotyczyły tylko środowiskowych informacji finansowych, później – w związku z rosnącym znaczeniem raportowania niefinansowego wynikającym m.in. z wprowadzenia dyrektywy 2014/95/UE - również informacji niefinansowych (środowiskowych i pozasrodowiskowych).

Publikacja dotycząca ujawnień środowiskowych informacji finansowych z 2015 r. (**J. Dyduch (Godawska), 2015, *Środowiskowe informacje finansowe w raportach rocznych spółek publicznych z sektora chemicznego*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 396, s. 28–38**) była jednym z pierwszych polskich opracowań poświęconych analizie zakresu raportowania środowiskowego przedsiębiorstw, w szczególności tego w wyrażeniu pieniężnym. Przedmiotem moich badań były skonsolidowane raporty roczne za 2013 r. sześciu grup kapitałowych, których jednostki dominujące były notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych (GPW) w Warszawie. Zidentyfikowałam miejsca prezentowania środowiskowych informacji finansowych w raportach rocznych, rodzaj ujawnianych informacji i ich zakres oraz oceniłam ich przydatność dla użytkowników zewnętrznych zainteresowanych finansowymi aspektami działalności proekologicznej spółek. W konkluzji podkreśliłam, że niejednorodny sposób ujawniania środowiskowych informacji finansowych w raportach rocznych badanych podmiotów utrudnia ich porównywanie w obrębie branży.

Badania dotyczące zakresu i jakości środowiskowego raportowania finansowego spółek publicznych w Polsce były przeze mnie kontynuowane, a ich rezultaty przedstawiłam w kolejnym artykule (**J. Dyduch (Godawska), 2017, *Financial Environmental Disclosure in the Annual Reports of Listed Companies in Poland*, „International Journal of Trade, Economics and Finance”, vol. 8, no. 3, s. 169-174**). Przeprowadzona przeze mnie analiza zakresu i jakości ujawnianych środowiskowych informacji finansowych w raportach rocznych za 2015 r. objęła 148 spółek notowanych na warszawskiej GPW i należących do trzynastu sektorów charakteryzujących się wywieraniem znacznego wpływu na środowisko naturalne. Były to pierwsze badania w Polsce w tym obszarze dotyczące dużej próby przedsiębiorstw. Do oceny poziomu środowiskowego raportowania finansowego wykorzystałam wówczas stosunkowo rzadko stosowaną przez polskich badaczy metodę analizy treści (*content analysis*) i opracowany przeze mnie indeks ujawnień środowiskowych informacji finansowych. Wyniki badań świadczą o dużym zróżnicowaniu sektorów przemysłowych pod względem liczby przedsiębiorstw dokonujących ujawnień oraz zakresu i jakości tych ujawnień, jak również o pozytywnym wpływie wielkości przedsiębiorstwa (mierzonego wielkością aktywów) na poziom środowiskowej sprawozdawczości finansowej.

Ostatnią moją publikacją dotyczącą informacji środowiskowych tylko w ujęciu pieniężnym jest artykuł poświęcony analizie zmian ujawnień tych informacji w dłuższym okresie (**J. Dyduch**

(Godawska), 2017, *Zmiany poziomu ujawnień środowiskowych informacji finansowych w raportach rocznych wybranych spółek publicznych*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 479, s. 34–43). Przedmiotem badań były raporty roczne za lata 2005-2015 wybranych 20 spółek notowanych na GPW w Warszawie i charakteryzujących się znaczącym negatywnym oddziaływaniem na środowisko. Do oceny poziomu (tj. zakresu i jakości) środowiskowego raportowania finansowego wykorzystałam indeks ujawnień przedstawiony we wcześniejszej publikacji (J. Dyduch (Godawska), 2017, *Financial Environmental Disclosure ...*). Wykazałam, że w badanym 11-letnim okresie wystąpiła słaba tendencja wzrostowa poziomu ujawnień. Kształtowanie się poziomu ujawnień było w większym stopniu skutkiem zmian zakresu prezentowanych informacji niż zmian jakości tych ujawnień. W konkluzji stwierdziłam, że ze względu na brak nowych regulacji prawnych w zakresie prezentowania środowiskowych informacji finansowych w raportach rocznych spółek publicznych można uznać, w świetle teorii legitymizacji, że wzrost poziomu ujawnień informacji był wynikiem rosnących oczekiwań społeczeństwa wobec przedsiębiorstw w zakresie prowadzenia działalności minimalizującej negatywny wpływ na środowisko naturalne.

Przedsiębiorstwa mogą wykorzystywać w swojej polityce informacyjnej dotyczącej działalności na rzecz ochrony środowiska różne kanały komunikacji z interesariuszami. Analizie preferowanych przez spółki publiczne form raportowania środowiskowego poświęcona jest kolejna publikacja (J. Dyduch (Godawska), 2017, *Environmental reporting practices of Polish companies*, „Economy & Business” vol. 11, s. 330-344). W badaniach uwzględniłam informacje ujawniane przez 40 spółek niefinansowych wchodzących w skład indeksu WIG30 i indeksu mWIG40 w raportach rocznych, raportach zintegrowanych, raportach społecznej odpowiedzialności, raportach środowiskowych oraz na oficjalnych stronach internetowych. Wykazałam, że głównym źródłem środowiskowych informacji finansowych spółek jest raport roczny, natomiast środowiskowych informacji niefinansowych – tematyczne zakładki (środowiskowe lub społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR)) na korporacyjnych stronach internetowych. Na podstawie przeprowadzonych badań wyciągnęłam również wnioski, że zakres i jakość ujawnianych informacji środowiskowych są zróżnicowane w zależności od formy raportowania.

Do napisania publikacji dotyczącej analizy sprawozdawczości środowiskowej wybranego przedsiębiorstwa według wytycznych Globalnej Inicjatywy Sprawozdawczej (GRI) (J. Dyduch (Godawska), 2018, *Raportowanie środowiskowe według wytycznych GRI w przedsiębiorstwie The Dow Chemical Company*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 532, s. 85–95), skłoniła mnie chęć zbadania, czy tworzenie kolejnych, udoskonalanych wersji wytycznych sprawozdawczości w zakresie rozwoju zrównoważonego wpływa na poprawę jakości prezentowanych przez przedsiębiorstwo informacji środowiskowych. Na podstawie analizy obejmującej raporty CSR przedsiębiorstwa za lata 2006-2016, sporządzane według kolejnych pięciu wersji wytycznych GRI stwierdziłam, że jakość ujawnianych informacji nie zwiększyła się istotnie.

Kolejna publikacja, napisana we współautorstwie z dr hab. Joanną Krasodomską, prof. UEK, (J. Godawska, J. Krasodomska, 2019, *Non-financial reporting in small- and medium-sized enterprises: empirical evidence from Poland*, (w:) *Proceedings of the 34th International Business Information Management Association Conference: Vision 2025: Education Excellence and Management of Innovations through Sustainable Economic Competitive Advantage: 13-14 November 2019, Madrid, Spain*, ed. K. S. Soliman, International Business Information Management Association, s. 9397–9408) jest wynikiem mojego zainteresowania praktykami raportowania niefinansowego małych i średnich przedsiębiorstw. Podmioty te, w przeciwieństwie do dużych jednostek zainteresowania publicznego, nie są zobligowane do ujawniania informacji niefinansowych w swojej sprawozdawczości. W krajowej i zagranicznej literaturze przedmiotu z zakresu raportowania niefinansowego, stosunkowo mało miejsca poświęca się dobrowolnej sprawozdawczości małych i średnich przedsiębiorstw, koncentrując się głównie na spółkach publicznych objętych regulacjami dyrektywy 2014/95/UE. Analizą objęliśmy 32 małe i średnie przedsiębiorstwa, które angażują się w działalność z zakresu CSR (tj,

te, które zostały ujęte w raporcie „Odpowiedzialny biznes w Polsce 2017. Dobre praktyki” wydanym przez Forum Odpowiedzialnego Biznesu). Wyniki naszych badań pozwalają stwierdzić, że małe i średnie przedsiębiorstwa, które są aktywne w obszarze CSR, dobrowolnie ujawniają informacje niefinansowe, przede wszystkim na swoich stronach internetowych, natomiast rządziej w raportach CSR. Zakres prezentowanych przez nie informacji niefinansowych jest jednak dość ograniczony i obejmuje głównie tylko wybrane obszary społecznej odpowiedzialności biznesu.

Celem innej pracy (J. Krasodomska, J. Godawska, 2020, *CSR in non-large public interest entities: corporate talk vs. actions*, „Sustainability”, vol. 12, iss. 21, art. no. 9075, s. 1–19) było zbadanie spójności praktycznych działań przedsiębiorstw w obszarze CSR z komunikowaniem interesariuszom osiągnięć z tym związanych na gruncie koncepcji hipokryzji organizacyjnej (*organisational hypocrisy*). Przeprowadzone przeze mnie i współautorkę badania dotyczyły 111 spółek, będących mniejszymi jednostkami zainteresowania publicznego, zaangażowanych w działalność prośrodowiskową i prospołeczną w Polsce. Do oceny zakresu raportowania informacji niefinansowych wykorzystaliśmy indeks ujawnień oparty na standardzie ISO 26000. Wykazałyśmy, że praktyczne działania i ujawnianie informacji związane ze społeczną odpowiedzialnością biznesu są wprawdzie ze sobą wzajemnie powiązane, jednak ten związek nie jest ścisły. Stwierdziłyśmy również największą spójność praktyki i raportowania w przypadku dwóch obszarów: ładu organizacyjnego oraz środowiska, czyli obszarów, dla których istnieją wymogi prawne udostępniania przez przedsiębiorstwa określonych informacji odpowiednim instytucjom lub ogółowi interesariuszy. Wyniki naszych badań mogą sugerować, że właściwe regulacje dotyczące przekazywania informacji mogą się przyczynić do lepszego zintegrowania praktycznych działań i raportowania związanych z CSR.

Wyniki badań nad czynnikami wpływającymi na zakres i jakość ujawnianych informacji przez spółki, prowadzone wspólnie z innymi pracownikami naukowymi, upowszechniłam w czterech publikacjach.

Celem pierwszej pracy, napisanej we współautorstwie z dr. Jackiem Wolakiem (J. Dyduch (Godawska), J. Wolak, 2017, *Raportowanie informacji z zakresu ochrony środowiska przez spółki publiczne z różnych branż*, [w:] *Współczesne problemy ekonomii – między teorią a praktyką gospodarczą w aspekcie różnorodności*, pod red. M. Romanowskiej, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Częstochowie, Częstochowa, s. 179-189) było porównanie poziomu ujawnień informacji z zakresu ochrony środowiska (finansowych i niefinansowych) w raportach rocznych spółek notowanych na GPW w Warszawie z czterech wybranych branż: paliwowo-energetycznej, chemicznej, materiałów budowlanych i spożywczej. Badaniem objęto raporty roczne za 2016 rok opublikowane przez 56 spółek. Wyniki naszych badań oparte o indeksy ujawnień i test Kruskala-Wallisa potwierdzają, że poziom raportowania informacji środowiskowych istotnie zależy od branży, w której działa przedsiębiorstwo.

Problematyka determinant zakresu i jakości raportowania informacji niefinansowych jest przedmiotem rozważań kolejnej publikacji, napisanej we współautorstwie z prof. Madaliną Dumitru, dr Raluçą G. Guse i dr hab. Joanną Krasodomską, prof. UEK (M. Dumitru, J. Dyduch (Godawska), R.G. Guse, J. Krasodomska, 2017, *Corporate Reporting Practices in Poland and Romania – An Ex-ante Study to the New Non-financial Reporting European Directive*, „Accounting in Europe”, vol. 14, iss. 3, s. 279-304). Celem naszych badań była analiza porównawcza zakresu i jakości ujawnianych informacji niefinansowych przez spółki w dwóch największych krajach Europy Środkowo-Wschodniej i identyfikacja czynników wpływających na rozwój sprawozdawczości niefinansowej w kontekście teorii instytucjonalnej. Wybór Polski i Rumunii do naszej analizy wynikał z zarówno z podobieństw tych krajów pod względem uwarunkowań społeczno-gospodarczych i kulturowych, jak i różnic w odniesieniu do kwestii mogących potencjalnie oddziaływać na raportowanie informacji niefinansowych (takich jak obligatoryjność ujawniania określonych informacji niefinansowych, uwzględnianie CSR w krajowych dokumentach strategicznych czy wcześniejsze doświadczenia spółek w dobrowolnym raportowaniu). Badaniem objęłyśmy 40 największych niefinansowych spółek notowanych na warszawskiej i bukaresztańskiej giełdzie. W analizie poziomu sprawozdawczości niefinansowej

w raportach rocznych wykorzystaliśmy opracowane przez nas indeksy ujawnień oparte o wymogi dyrektywy 2014/95/UE. Wykazałyśmy, że przeciętny poziom raportowania niefinansowego jest wyższy w spółkach rumuńskich niż w polskich dla wszystkich pięciu rodzajów indeksów ujawnień. Analiza różnic w poziomie ujawnień w różnych podpróbach pozwoliła nam na identyfikację czynników wpływających na poziom raportowania niefinansowego w ramach trzech rodzajów izomorfizmu instytucjonalnego: koercyjnego (prawny wymóg ujawniania informacji), mimetycznego (własność państwową oraz prowadzenie działalności w branży wywierającej znaczący wpływ na środowisko naturalne) i normatywnego (korzystanie z usług audytora z Wielkiej Czwórki, stosowanie międzynarodowych wytycznych raportowania niefinansowego oraz uwzględnienie spółki w indeksie giełdowym spółek społecznie odpowiedzialnych).

Celem kolejnej pracy, napisanej wspólnie z dr hab. Joanną Krasodomską, prof. UEK (J. Dyduch (Godawska), J. Krasodomska, 2017, *Determinants of Corporate Social Responsibility Disclosure: an Empirical Study of Polish Listed Companies*, „Sustainability”, vol.9, iss.11, art. no. 1934, s. 1-24) była identyfikacja determinant zakresu i jakości ujawnień informacji niefinansowych związanych z charakterystycznymi cechami spółek i łańcem organizacyjnym. Nasze badania dotyczyły ujawnień prezentowanych przez 60 niefinansowych spółek wchodzących w skład indeksów WIG30 i mWIG40. Jako potencjalne czynniki wpływające na poziom raportowania uwzględniliśmy: wielkość spółki, rentowność, zadłużenie, prowadzenie działalności w branży o znacznym oddziaływaniu na środowisko naturalne, liczbę członków zarządu spółki, udział kobiet w zarządzie spółki, internacjonalizację oraz reputację spółki. Analiza regresji z wykorzystaniem modelu tobitowego wykazała, że zakres i jakość raportowania informacji niefinansowych zależy od wielkości spółki (mierzonej wielkością przychodów netto), prowadzenia działalności w branży uciążliwej dla środowiska naturalnego, stopnia internacjonalizacji (mierzonej udziałem kapitału zagranicznego w kapitale całkowitym) oraz reputacji spółek (rozumianej jako obecność spółki w indeksie Respect oraz mierzonej okresem obecności spółki na giełdzie).

Czwarta publikacja, przygotowana we współautorstwie z prof. Charlsem Cho, dr hab. Joanną Krasodomską, prof. UEK i prof. Paulette Ratliff-Miller (C. Cho, J. Krasodomska, P. Ratliff-Miller, J. Godawska, 2021, *Internationalization and CSR reporting: evidence from U.S. companies and their Polish subsidiaries*, „Meditari Accountancy Research”, <https://doi.org/10.1108/MEDAR-06-2020-0922>) zawiera rozważania na temat wpływu internacjonalizacji na raportowanie w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu na przykładzie przedsiębiorstw międzynarodowych. Przedstawiliśmy w niej nasze badania, których celem było określenie, czy spółki zależne w Polsce przyjmują praktyki w zakresie komunikowania informacji dotyczących CSR stosowane przez ich amerykańskie przedsiębiorstwa macierzyste. Analizą objęliśmy informacje zamieszczone na stronach internetowych 60 amerykańskich przedsiębiorstw i 60 ich spółek zależnych. Wyniki naszych badań wskazują, że amerykańskie przedsiębiorstwa macierzyste ujawniały znacznie więcej informacji związanych z CSR niż ich „polskie” spółki zależne. Zakres raportowania spółek działających w Polsce był bardziej zróżnicowany w porównaniu z amerykańską podpróbą badawczą. Nie stwierdziliśmy istotnej zależności między zakresem ujawnień w obszarze CSR amerykańskich przedsiębiorstw a zakresem tych ujawnień ich spółek zależnych działających w Polsce. Analizowane spółki zależne nie naśladowały polityki informacyjnej przedsiębiorstw macierzystych. Procesy internacjonalizacji wynikające z funkcjonowania w ramach przedsiębiorstwa międzynarodowego nie okazały się zatem czynnikiem wpływającym na raportowanie w zakresie CSR.

Trzy poniższe publikacje:

1. J. Dyduch (Godawska), 2016, *Pomiar w rachunkowości finansowej wpływu przedsiębiorstwa na środowisko naturalne*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, nr 2 (80), s. 55-63;
2. J. Dyduch (Godawska), 2018, *Methods of measurement of CSR disclosure level in corporate reporting*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 520, s. 46-53;

3. J. Godawska, 2020, *Different presentation formats of corporate financial and non-financial environmental information and judgment accuracy*, [w:] *Proceedings of the 35th International Business Information Management Association Conference: 1–2 April 2020, Seville, Spain: education excellence and innovation management: a 2025 vision to sustain economic development during global challenges*, ed. K. S. Soliman, International Business Information Management Association, Norristown, s. 1471–1483;

są pośrednio związane z omawianym obszarem badawczym dotyczącym polityki informacyjnej spółek.

W pierwszej publikacji przedstawiłam rozważania na temat znaczenia rachunkowości finansowej w odzwierciedlaniu wpływu podmiotów gospodarczych na środowisko naturalne. Zagadnienie to stanowi problem badawczy istotny w teoriach etyczno-normatywnych rachunkowości. Celem publikacji było określenie, na ile obecne rozwiązania rachunkowości finansowej w zakresie kosztów, przychodów, aktywów i pasywów środowiskowych umożliwiają pomiar oddziaływania przedsiębiorstwa na środowisko w wymiarze pieniężnym. Stwierdziłam, że w rachunkowości finansowej ekologiczne koszty zewnętrzne są uwzględniane tylko w takim zakresie, w jakim są one internalizowane, tzn. przypisane ich sprawcom. Wykazałam, że rachunkowość finansowa w niewielkim zakresie umożliwia wartościowy pomiar wpływu przedsiębiorstwa na środowisko naturalne dzięki informacjom o przybliżonej wartości zużycia zasobów naturalnych i niektórych strat ekologicznych (kosztów zewnętrznych). Określiłam również użyteczność informacyjną poszczególnych środowiskowych kategorii finansowych w kontekście pomiaru wpływu przedsiębiorstwa na środowisko naturalne.

Dostrzegając znaczenie analizy treści (*content analysis*) - coraz częściej wykorzystywanej w badaniach nad zakresem i jakością sprawozdawczości niefinansowej przedsiębiorstw przez polskich i zagranicznych naukowców - w drugiej publikacji zawarłam przegląd metod pomiaru ujawnień opartych o tę analizę.

Trzecia publikacja jest wynikiem mojego zainteresowania tym, jak różne formaty prezentacji informacji środowiskowych (z jakimi można się spotkać w sprawozdawczości przedsiębiorstw) wpływają na trafność oceny użytkowników tych informacji. Celem moich badań było porównanie pięciu formatów prezentacji informacji (tj. tabelarycznego, tekstowego, dwóch graficznych w postaci wykresów liniowych i słupkowych oraz mieszanego) pod względem trafności oceny użytkowników tych informacji odnośnie efektywności środowiskowej przedsiębiorstw. W badaniach uczestniczyli studenci AGH, którym udostępniłam opracowane przeze mnie finansowe i niefinansowe informacje środowiskowe o czterech przedsiębiorstwach i którym zadałam pytania dotyczące wyników środowiskowej działalności tych podmiotów. Miarą trafności oceny był procentowy udział poprawnych odpowiedzi badanych osób w łącznej liczbie możliwych odpowiedzi. Wyniki badań pokazały, że trafność oceny użytkowników informacji może ulec pogorszeniu w przypadku stosowania mieszanego formatu prezentacji informacji w porównaniu z innymi jednorodnymi formatami. Przypuszczalnie użytkownicy informacji muszą włożyć więcej wysiłku poznawczego, aby sformułować wnioski, jeśli otrzymują informacje w odmiennych formatach prezentacji. Pozostałe formaty prezentacji (tabelaryczny, tekstowy i dwa formaty graficzne) nie różniły się istotnie od siebie pod względem wpływu na trafność oceny.

OBSZAR BADAWCZY 4: WYBRANE ASPEKTY FUNKCJONOWANIA RYNKU KAPITAŁOWEGO

Ostatni wskazany obszar badawczy jest w mniejszym zakresie rozpoznany przeze mnie w porównaniu z pozostałymi trzema i stanowi rezultat moich poszukiwań badawczych na pewnym etapie rozwoju naukowego.

Do napisania pracy poświęconej ekologicznym otwartym funduszom inwestycyjnym (J. Dyduch (Godawska), 2015, *Ecological open-end investment funds managed by domestic investment fund management companies*, „Przegląd Organizacji”, nr 7, s. 37–44) skłoniła mnie chęć zbadania, w jakim zakresie idea inwestowania w spółki „przyjazne dla środowiska”, coraz popularniejsza na zachodnich rynkach finansowych, jest uwzględniana w ofercie krajowych

towarzystw funduszy inwestycyjnych. Na podstawie analizy statutów i prospektów inwestycyjnych funduszy zidentyfikowałam wszystkie ekologiczne fundusze inwestycyjne uwzględniające w swojej polityce inwestycyjnej kryteria środowiskowe (tj. 10 z 268 (sub)funduszy otwartych funkcjonujących w styczniu 2015 r.). Podjęłam również próbę oceny efektywności tych funduszy przy wykorzystaniu logarytmicznej i dodatkowej stopy zwrotu oraz wskaźnika Sharpe'a. Postawiłam wniosek, że większość analizowanych ekologicznych funduszy charakteryzowała się w latach 2011-2014 niską efektywnością, nie stanowiącą zachęty dla inwestorów do głębszego zainteresowania się lokowaniem swoich środków w papiery wartościowe emitowane przez spółki spełniające wysokie standardy ekologiczne lub działające w branży ochrony środowiska.

Celem kolejnej publikacji (J. Dyduch (Godawska), 2016, *Analiza zależności długookresowych między indeksem WIG i indeksem obligacji skarbowych TBSP.Index*, „Studia Ekonomiczne: Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 282, s. 26–34) było określenie, czy istnieje długookresowa zależność między rynkiem akcji i rynkiem obligacji skarbowych w Polsce. Przeprowadzona przeze mnie analiza kointegracji indeksów WIG i TBPS.Index przy wykorzystaniu metody Engle'a - Grangera wykazała brak relacji kointegrujących pomiędzy tymi dwoma rynkami.

W pracy (J. Dyduch (Godawska), 2016, *Analysis of determinants of interest rates of corporate bonds listed on the Catalyst bond market in Poland*, „Economy & Business”, vol. 10, s. 401-410) posługując się modelem regresji wielorakiej zidentyfikowałam czynniki, które mają wpływ na wysokość oprocentowania obligacji korporacyjnych. Próba badawcza obejmowała 302 serie obligacje wyemitowane przez 93 przedsiębiorstwa w latach 2012-2015. Wykazałam, że do determinantów negatywnie wpływających na poziom oprocentowania obligacji należą: płynność finansowa emitenta, uwzględnianie w warunkach emisji obligacji kowenantów, wielkość przychodów emitenta ze sprzedaży, wartość nominalna obligacji oraz zapadalność obligacji, a do determinantów o pozytywnym oddziaływaniu - (wbrew oczekiwaniom) stosowanie zabezpieczeń obligacji.

W kolejnej publikacji (J. Dyduch (Godawska), 2018, *Correlation of selected liquidity measures on the example of the organised bond market in Poland*, „Przegląd Organizacji”, nr 2, s. 52–58) przedstawiłam przegląd miar płynności, które mogą być zastosowane do oceny płynności obligacji notowanych na rynku Catalyst przy wykorzystaniu dostępnych danych rynkowych, tj. danych o niskiej częstotliwości. Istnienie wielu różnych miar płynności prowadzi do pytania o zgodność ich wskazań co do poziomu płynności poszczególnych instrumentów finansowych. Do momentu powstania publikacji nie przeprowadzono badań korelacji miar płynności dla polskiego rynku obligacji. Na podstawie obliczonych przeze mnie dziesięciu miar płynności (w ujęciu miesięcznym) dla 76 serii obligacji notowanych na rynku Catalyst w okresie od 2.01.2015-30.12.2015 oraz współczynników korelacji liniowej Pearsona i korelacji rang Spearmana stwierdziłam, że tylko w nielicznych przypadkach występuje statystycznie istotna i silna korelacja między miarami płynności.

5.2. Dorobek naukowy w ujęciu ilościowym

Mój dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora obejmuje 66 recenzowanych prac naukowych (tab. 3), na które składają się:

- 2 monografie naukowe (w tym rozprawa habilitacyjna),
- 38 artykułów w czasopiśmie naukowych (w tym 8 we współautorstwie),
- 20 rozdziałów w monografiach naukowych (w tym 5 we współautorstwie),
- 4 rozdziały w materiałach konferencyjnych (w tym 3 we współautorstwie),
- współredakcję 2 monografii naukowych.

Tabela 3. Ilościowe zestawienie dorobku publikacyjnego po uzyskaniu stopnia doktora

Wyszczególnienie	Liczba publikacji		
	w jęz. polskim (samodzielnych/ we współautorstwie)	w jęz. angielskim (samodzielnych/ we współautorstwie)	razem (samodzielnych/ we współautorstwie)
Monografie naukowe	2 (2/0)	0 (0/0)	2 (2/0)
Redakcja monografii naukowych	2 (0/2)	0 (0/0)	2 (0/2)
Rozdziały w monografiach naukowych	17 (12/5)	3 (3/0)	20 (15/5)
Artykuły w czasopismach znajdujących się w bazie JCR i posiadające Impact Factor	0 (0/0)	3 (0/3)	3 (0/3)
Pozostałe publikacje indeksowane przez Web of Science	0 (0/0)	10 (3/7)	10 (3/7)
w tym rozdziały w materiał. konf.	0 (0/0)	4 (1/3)	4 (1/3)
artykuły w czasopismach	0 (0/0)	6 (2/4)	6 (2/4)
Artykuły w innych czasopismach	19 (19/0)	10 (9/1)	29 (28/1)
Razem	40 (33/7)	26 (15/11)	66 (48/18)

Byłam autorką lub współautorką 40 prac napisanych w języku polskim (w tym 7 we współautorstwie) oraz 26 prac napisanych w języku angielskim (w tym 11 we współautorstwie).

Wyniki części badań (prowadzonych samodzielnie lub wspólnie z innymi naukowcami) upowszechniłam w 13 publikacjach w czasopismach indeksowanych przez Web of Science, w tym w 3 czasopismach posiadających Impact Factor.

Sumaryczny **Impact Factor** moich publikacji wynosi **8,370** (z roku publikacji).

Przed uzyskaniem stopnia doktora opublikowałam 19 recenzowanych prac naukowych (tab. 4), w tym:

- 10 rozdziałów w monografiach naukowych (w tym 1 we współautorstwie),
- 9 artykułów w czasopismach naukowych (w tym 2 we współautorstwie).

Byłam autorką 1 pracy napisanej w języku angielskim oraz autorką lub współautorką 18 prac napisanych w języku polskim (w tym 3 we współautorstwie).

Tabela 4. Ilościowe zestawienie dorobku publikacyjnego przed uzyskaniem stopnia doktora

Wyszczególnienie	Liczba publikacji		
	w jęz. polskim (samodzielnych/ we współautorstwie)	w jęz. angielskim (samodzielnych/ we współautorstwie)	razem (samodzielnych/ we współautorstwie)
Monografie naukowe	0 (0/0)	0 (0/0)	0 (0/0)
Redakcja monografii naukowych	0 (0/0)	0 (0/0)	0 (0/0)
Rozdziały w monografiach naukowych	9 (8/1)	1 (1/0)	10 (9/1)
Artykuły w czasopismach znajdujących się w bazie JCR i posiadające Impact Factor	0 (0/0)	0 (0/0)	0 (0/0)
Pozostałe publikacje indeksowane przez Web of Science	0 (0/0)	0 (0/0)	0 (0/0)
Artykuły w innych czasopismach	9 (7/2)	0 (0/0)	9 (7/2)
Razem	18 (15/3)	1 (1/0)	19 (16/3)

Łączna liczba punktów MNiSW za prace opublikowane po uzyskaniu stopnia doktora wynosi 1304, 5. Łączna liczba punktów ważona sumarycznym procentowym wkładem własnym w powstanie publikacji w tym okresie wynosi 897, 3 (tab. 5).

Łączna liczba punktów za publikacje w okresie przed uzyskaniem stopnia doktora wynosi 29, natomiast przy uwzględnieniu sumarycznego procentowego wkładu własnego liczba ta wynosi 23 (tab. 5).

Tabela 5. Liczba punktów MNiSW*

Wyszczególnienie	Przed uzyskaniem stopnia doktora	Po uzyskaniu stopnia doktora		
	2007-2009	2010-2018	2019-2021	2010-2021
Artykuły naukowe	26 (20)	237 (223,3)	640 (339)	877 (562,3)
Monografie naukowe	-	20 (20)	100 (100)	120 (120)
Rozdziały w monografiach	3 (3)	74,5 (63,5)	-	74,5 (63,5)
Rozdziały w materiałach konferencyjnych	-	15 (7,5)	210 (140)	225 (147,5)
Redakcja monografii	-	8 (4)	-	8 (4)
Razem	29 (23)	354,5 (318,3)	950 (579)	1304,5 (897,3)

* w nawiasach podano liczbę punktów ważoną sumarycznym procentowym wkładem własnym w powstanie publikacji

Liczba moich cytowanych prac wynosi 23 (bez autocytowań, uwzględniając bazy Web of Science, Scopus i Google Scholar).

Do publikacji o największej cytowalności (bez autocytowań) należą następujące prace:

- 1) J. Dyduch (Godawska), J. Krasodomska, 2017, *Determinants of Corporate Social Responsibility Disclosure: an Empirical Study of Polish Listed Companies*, „Sustainability”, vol. 9, iss.11, art. no. 1934, s. 1-24 **(56 cytowań w Web of Science, 58 w Scopus i 154 w Google Scholar)**,
- 2) M. Dumitru, J. Dyduch (Godawska), R.G. Guse, J. Krasodomska, 2017, *Corporate Reporting Practices in Poland and Romania – An Ex-ante Study to the New Non-financial Reporting European Directive*, „Accounting in Europe”, vol. 14, iss. 3, s. 279-304 **(43 cytowania w Web of Science, 43 w Scopus i 84 w Google Scholar)**,
- 3) J. Dyduch (Godawska), *Handel uprawnieniami do emisji zanieczyszczeń powietrza*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2013 **(13 cytowań w Google Scholar)**,
- 4) J. Dyduch (Godawska), 2017, *Zmiany poziomu ujawnień środowiskowych informacji finansowych w raportach rocznych wybranych spółek publicznych*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 479, s. 34–43 **(9 cytowań w Google Scholar)**.

Dwie pierwsze wskazane prace są cytowane w większości przez autorów zagranicznych reprezentujących ośrodki naukowe z różnych krajów Europy i świata.

Łączna liczba cytowań moich prac (bez autocytowań) wynosi 99 w bazie Web of Science, 101 w bazie Scopus i 305 w bazie Google Scholar (tab. 6). Indeks Hirscha (bez autocytowań) wynosi 2 w bazach Web of Science i Scopus oraz 5 w bazie Google Scholar.

Liczba cytowań w bazach Web of Science Core Collection, Web of Science Core Collection B, Scopus i Scopus B została ustalona przez pracowników Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej AGH (wg stanu na 27.10.2021 dla bazy Web of Science Core Collection B, na 28.10.2021 dla bazy Scopus B i na 3.11.2021 dla baz Web of Science Core Collection i Scopus). Raport bibliometryczny dotyczący cytowań w tych bazach zawarty jest w załączniku nr 7 do wniosku o

wszczęćcie postępowania habilitacyjnego. Liczba cytowań w bazie Google Scholar została obliczona przeze mnie (wg stanu na 3.11.2021).

Tabela 6. Liczba cytowań

Baza	Liczba cytowań ogółem	Liczba cytowań bez autocytowań
Web of Science Core Collection	102	99
Web of Science Core Collection B*	138	137
Scopus	108	101
Scopus B**	146	143
Google Scholar	325	305

* wg opcji Cited Ref. Search ** wg opcji View secondary documents

5.3. Udział w konferencjach naukowych

Wyniki prowadzonych badań naukowych popularyzowałam zarówno na forum krajowym, jak i międzynarodowym. Po uzyskaniu stopnia doktora:

- wygłosiłam łącznie 15 referatów, w tym 8 referatów na konferencjach zagranicznych i 7 referatów na konferencjach krajowych,
- prezentowałam poster na 2 konferencjach krajowych.

Szczególnie istotna dla mojego rozwoju naukowego była prezentacja wyników badań podczas dwóch Kongresów organizowanych przez European Accounting Association (EAA). Przedstawiłam na nich łącznie trzy referaty. Kongres organizowany corocznie przez EAA stanowi jedną z najważniejszych i prestiżowych konferencji naukowych w Europie dotyczących problematyki rachunkowości. Udział w tych Kongresach umożliwił mi przeprowadzenie dyskusji naukowej nad moimi badaniami z przedstawicielami różnych ośrodków naukowych z Europy oraz z USA i Kanady. Był również okazją do zapoznania się z najnowszymi rezultatami badań wiodących europejskich ośrodków naukowych dotyczących problematyki rachunkowości.

Ponadto przewodniczyłam sesji tematycznej, poświęconej rachunkowości społecznej odpowiedzialności, podczas jednego Kongresu zorganizowanego przez EAA.

Brałam również udział w 22 konferencjach ze zgłoszonym referatem (bez jego wygłaszania/prezentowania), w tym 2 zagranicznych i 20 krajowych oraz w 7 konferencjach (seminariach, warsztatach) bez referatu, uczestnicząc w ich obradach, w tym w 2 zagranicznych i 5 krajowych.

Przed uzyskaniem stopnia doktora wygłosiłam jeden referat na konferencji zagranicznej i jeden na konferencji krajowej. Ponadto brałam udział w 6 konferencjach krajowych ze zgłoszonym referatem oraz w 6 konferencjach (seminariach, warsztatach) bez referatu, uczestnicząc w ich obradach, w tym w 1 zagranicznej i 5 krajowych.

Szczegółowy wykaz wystąpień na krajowych i zagranicznych konferencjach oraz wykaz pozostałych konferencji, w których brałam udział, przedstawiłam w pkt. II.7 załącznika nr 4 - *Wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse.*

5.4. Udział w projektach badawczych

Po uzyskaniu stopnia doktora uczestniczyłam w pracach:

- zespołów badawczych realizujących 2 projekty finansowane przez Narodowe Centrum Nauki,
- zespołów badawczych realizujących 7 projektów finansowanych ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (badania statutowe).

We wszystkich tych projektach brałam udział jako jeden z wykonawców.

Przed uzyskaniem stopnia doktora byłam członkiem:

- zespołu badawczego realizującego projekt finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dofinansowanie uzyskane w drodze konkursu krajowego),
- zespołu badawczego realizującego projekt finansowany przez Komitet Badań Naukowych,
- zespołów badawczych realizujących 8 projektów finansowanych ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (badania statutowe).

We wszystkich tych projektach brałam udział jako jeden z wykonawców.

Byłam również kierownikiem projektu badawczego finansowanego ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (grant doktorski) pt. *Wpływ uprawnień zbywalnych do emisji zanieczyszczeń powietrza na wyniki finansowe elektrowni w Polsce*.

Wykaz projektów badawczych, w których brałam udział (zarówno przed, jak i po uzyskaniu stopnia doktora), jest zawarty w pkt. II.9 oraz II.15. załącznika nr 4 - *Wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse*.

Informacje o udziale w projektach badawczych finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki, w których uczestniczyłam po uzyskaniu stopnia doktora (z podaniem realizowanych przeze mnie zadań badawczych) przedstawiałam również w pkt. 5.6.1. niniejszego autoreferatu.

Ponadto przed uzyskaniem stopnia doktora byłam współwykonawcą dwóch ekspertyz (wykonanych na zamówienie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz na zamówienie Ministerstwa Gospodarki - Departamentu Rozwoju Gospodarczego). Szczegółowe informacje są zawarte w pkt. III.5 załącznika nr 4 - *Wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse*.

5.5. Nagrody naukowe

Otrzymałam łącznie 10 nagród Rektora (Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie i Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie) za działalność naukową, w tym 7 nagród indywidualnych. Przed uzyskaniem stopnia doktora przyznano mi jedną nagrodę, po uzyskaniu stopnia doktora - pozostałe dziewięć:

1. Nagroda Rektora Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie indywidualna drugiego stopnia za osiągnięcia naukowe, przyznana w 2021 roku,
2. Nagroda Rektora Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie indywidualna trzeciego stopnia za osiągnięcia naukowe, przyznana w 2018 roku,
3. Nagroda Rektora Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie indywidualna trzeciego stopnia za osiągnięcia naukowe, przyznana w 2017 roku,
4. Nagroda Rektora Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie indywidualna trzeciego stopnia za osiągnięcia naukowe, przyznana w 2015 roku,
5. Nagroda Rektora Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie indywidualna drugiego stopnia za osiągnięcia naukowe, przyznana w 2014 roku,
6. Nagroda Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie zespołowa drugiego stopnia za osiągnięcia naukowe, przyznana w 2013 roku,
7. Nagroda Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie indywidualna trzeciego stopnia za osiągnięcia naukowe, przyznana w 2012 roku,
8. Nagroda Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie zespołowa drugiego stopnia za osiągnięcia naukowe, przyznana w 2012 roku,
9. Nagroda Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie indywidualna pierwszego stopnia za osiągnięcia naukowe, przyznana w 2010 roku,
10. Nagroda Rektora Akademii Ekonomicznej w Krakowie zespołowa pierwszego stopnia za osiągnięcia naukowe, przyznana w 2006 roku.

5.6. Istotna aktywność naukowa realizowana w więcej niż jednej uczelni

5.6.1. Istotna aktywność naukowa realizowana na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie

Po uzyskaniu stopnia doktora i po zmianie miejsca zatrudnienia na Akademię Górniczo-Hutniczą w Krakowie współpracowałam z pracownikami Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (UEK). Współpraca ta obejmowała przygotowanie wniosku o sfinansowanie projektu badawczego złożonego do Narodowego Centrum Nauki (NCN), udział w dwóch zespołach badawczych realizujących projekty finansowane przez NCN oraz opracowanie wspólnych publikacji.

W 2013 r. dr Joanna Krasodomska (Katedra Rachunkowości Finansowej, UEK) zaproponowała mi oraz dr Adrianie Paliwodzie-Matiolańskiej (Katedra Handlu i Instytucji Rynkowych, UEK) i dr Kindze Bauer (Katedra Rachunkowości Międzynarodowej, Uniwersytet Jagielloński) udział w opracowaniu koncepcji i założeń projektu badawczego i przygotowaniu pod jej kierownictwem wniosku o finansowanie projektu do NCN. W wyniku naszej współpracy został złożony wniosek do NCN w ramach konkursu SONATA Bis dotyczący projektu pt. *Zintegrowany system pomiaru wartości ekonomiczno-społecznej w przedsiębiorstwie* (nr rejestracyjny projektu 2013/10/E/HS4/00112). Praca nad przygotowaniem wniosku pozwoliła mi na wymianę poglądów naukowych i zapoczątkowała dalszą współpracę naukową z dr Adrianą Paliwodą-Matiolańską oraz z dr hab. Joanną Krasodomską, prof. UEK.

Pod koniec 2016 r. zostałam włączona jako dodatkowy członek do zespołu badawczego realizującego pod kierunkiem dr Adrianie Paliwody-Matiolańskiej projekt pt. *Instytucjonalizacja wzorców zrównoważonej produkcji w branży paliwowo-energetycznej*. Projekt uzyskał dofinansowanie Narodowego Centrum Nauki w ramach konkursu SONATA 3 (nr rejestracyjny projektu 2012/05/D/HS4/01177). Mój udział w pracach zespołu polegał na samodzielnym wykonaniu zadania badawczego pt. *Wzorce zrównoważonej produkcji w sprawozdawczości przedsiębiorstw z branży paliwowo-energetycznej - analiza i ocena* (w okresie 1.01.2017-31.01.2017). Przeprowadzona przeze mnie analiza dotyczyła ujawniania informacji niefinansowych (w szczególności wskaźników środowiskowych i społecznych) przez 50 spółek z branży paliwowo-energetycznej (działających w różnych państwach) w raportach rocznych za lata 2013-2015.

Brałam również udział w pracach zespołu badawczego realizującego pod kierunkiem dr hab. Joanny Krasodomskiej, prof. UEK projekt pt. *Praktyki społeczne przedsiębiorstw i ujawnianie informacji na ich temat: rola zaangażowania interesariuszy*, finansowany przez Narodowe Centrum Nauki w ramach konkursu OPUS 17 (nr rejestracyjny projektu 2019/33/B/HS4/00998). Wykonałam samodzielnie zadanie badawcze pt. *Analiza aktywności dużych jednostek zainteresowania publicznego w mediach społecznościowych* (w okresie 1.12.2020-15.02.2021). Przeprowadzone przeze mnie badania dotyczyły wykorzystania przez duże jednostki zainteresowania publicznego mediów społecznościowych (takich jak Facebook, LinkedIn, Twitter, Youtube, Instagram i Pinterest) jako internetowych kanałów komunikacji z interesariuszami. Analizą zostały objęte 184 spółki.

Współpraca z pracownikami Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie miała również charakter niesformalizowany i polegała na prowadzeniu dyskusji naukowych dotyczących wspólnych zainteresowań badawczych oraz opracowaniu w wyniku tych dyskusji 9 publikacji, wydanych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (3 publikacje) oraz w pozostałych czasopismach indeksowanych w bazie Web of Science (6 publikacji).

Efektem współpracy z dr hab. Joanną Krasodomską, prof. UEK są następujące publikacje:

1. J. Dyduch (Godawska), J. Krasodomska, 2017, *Determinants of Corporate Social Responsibility Disclosure: an Empirical Study of Polish Listed Companies*, „Sustainability”, vol. 9, iss.11, art. no. 1934, s. 1-24 (2017 Impact Factor: 2,075);
2. M. Dumitru, J. Dyduch (Godawska), R.G. Guse, J. Krasodomska, 2017, *Corporate Reporting Practices in Poland and Romania – An Ex-ante Study to the New Non-financial Reporting*

European Directive, „Accounting in Europe”, vol. 14, iss. 3, s. 279-304 (**indeksacja w bazie Web of Science**);

3. J. Godawska, J. Krasodomska, 2019, *Non-financial reporting in small- and medium-sized enterprises: empirical evidence from Poland*, [w:] *Proceedings of the 34th International Business Information Management Association Conference: Vision 2025: Education Excellence and Management of Innovations through Sustainable Economic Competitive Advantage: 13-14 November 2019, Madrid, Spain*, ed. K. S. Soliman, International Business Information Management Association, s. 9397–9408 (**indeksacja w bazie Web of Science**);
4. J. Krasodomska, J. Godawska, 2020, *CSR in non-large public interest entities: corporate talk vs. actions*, „Sustainability”, vol. 12, iss. 21, art. no. 9075, s. 1–19 (**2020 Impact Factor: 3,251**);
5. J. Krasodomska, J. Godawska, 2021, *E-learning in accounting education: the influence of students' characteristics on their engagement and performance*, „Accounting Education”, vol. 30, iss. 1, s. 22-41 (**indeksacja w bazie Web of Science**);
6. C. Cho, J. Krasodomska, P. Ratliff-Miller, J. Godawska, 2021, *Internationalization and CSR reporting: evidence from U.S. companies and their Polish subsidiaries*, „Meditari Accountancy Research”, <https://doi.org/10.1108/MEDAR-06-2020-0922> (**indeksacja w bazie Web of Science**).

W przypadku publikacji [2] i [6] współautorami były również osoby z zagranicznych ośrodków naukowych.

W wyniku współpracy z dr Katarzyną Stabryłą-Chudzio z Katedry Finansów i Polityki Finansowej UEK powstały dwie publikacje:

1. J. Dyduch (Godawska), K. Stabryła-Chudzio, 2017, *Allocation of environmental taxes in the context of general government expenditures on environmental protection in the European Union Member States*, [w:] *European Financial Systems 2017. Proceedings of the 14th International Scientific Conference*, Masaryk University Faculty of Economics and Administration, Department of Finance and Institute for Financial Market, June 26-27, 2017, Brno, Czech Republic, s. 109-117 (**indeksacja w bazie Web of Science**);
2. J. Dyduch (Godawska), K. Stabryła-Chudzio, 2019, *Fiscal impacts of environmental tax reform in selected EU member states*, „Ekonomia i Środowisko”, no. 1(68), s. 114–126 (**indeksacja w bazie Web of Science**).

Rezultatem współpracy z dr hab. Joanną Wyrobek, prof. UEK z Katedry Finansów Przedsiębiorstw UEK jest wspólna publikacja: J. Godawska, J. Wyrobek, 2021, *The Impact of Environmental Policy Stringency on Renewable Energy Production in the Visegrad Group Countries*, „Energies”, vol. 14(19), art. no. 6225, s. 1-25 (**2020 Impact Factor: 3,044**).

Problematyka wyżej wymienionych publikacji, powstałych we współpracy z pracownikami UEK, omówiona jest w pkt. 5.1. niniejszego autoreferatu.

5.6.2. Istotna aktywność naukowa realizowana na Uniwersytecie Jagiellońskim

W okresie 1.10.2019-31.01.2020 odbyłam staż naukowy w Instytucie Ekonomii, Finansów i Zarządzania na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jego celem było przeprowadzenie badań naukowych we współpracy z pracownikami naukowymi Instytutu Ekonomii, Finansów i Zarządzania w zakresie audytu finansowego i niefinansowego oraz wzajemna wymiana doświadczeń i wiedzy.

W trakcie stażu ustaliłam trzy problemy badawcze w ramach współpracy naukowej z dr Małgorzatą Kuterą:

- ocena jakości sprawozdawczości niefinansowej przedsiębiorstw na podstawie raportów z badań biegłych rewidentów,

- zmiana poziomu koncentracji rynku usług audytorskich świadczonych na rzecz spółek publicznych notowanych na rynkach kapitałowych w UE po wprowadzeniu regulacji unijnych wspierających rozwój konkurencyjności tego rynku,
- identyfikacja determinant kosztów audytu finansowego.

Przeprowadzone badania wstępne dotyczące pierwszego ze wspomnianych problemów badawczych (w tym analiza raportów biegłych rewidentów dotyczących sprawozdawczości spółek we Włoszech i w Wielkiej Brytanii) wskazały na trudności związane z dokonaniem tej oceny ze względu na brak wystarczającej liczby dotychczas opublikowanych raportów zawierających istotne z punktu widzenia celu analizy uwagi biegłych rewidentów. Wynika to z początkowego okresu istnienia obowiązku poddawania informacji niefinansowych zewnętrznej weryfikacji. Realizacja badań w tym obszarze wymaga zdobycia odpowiednich danych empirycznych. Zakończenie procesu gromadzenia danych przeze mnie i dr Małgorzatę Kutera jest przewidywane na pierwszą połowę 2022 r.

Wyniki dotychczasowych wspólnych badań dotyczących zmian poziomu koncentracji rynku usług audytorskich świadczonych na rzecz spółek publicznych notowanych na rynkach kapitałowych w Polsce i Wielkiej Brytanii po wprowadzeniu regulacji unijnych wspierających rozwój konkurencyjności tego rynku przedstawiłyśmy w dwóch publikacjach:

1. M. Kutera, J. Godawska, 2020, *The concentration of the financial audit market in Poland*, [w:] *Proceedings of the 35th International Business Information Management Association Conference: 1–2 April 2020, Seville, Spain: education excellence and innovation management: a 2025 vision to sustain economic development during global challenges*, ed. K. S. Soliman, International Business Information Management Association, Norristown, s. 1241–1249 (**indeksacja w bazie Web of Science**),
2. J. Godawska, M. Kutera, 2021, *Changes in the Concentration of the Audit Services Market in the Context of Mandatory Auditor Rotation in Poland and the United Kingdom*, „European Research Studies Journal”, vol. XXIV, iss. 3B, s. 372-385.

Podczas zbierania danych empirycznych do wspólnej publikacji poświęconej koncentracji polskiego rynku usług audytorskich zaczęłam wraz z dr Małgorzatą Kutera tworzyć bazę danych zawierającą informacje o kosztach badania i przeglądu sprawozdań finansowych oraz charakterystyce audytowanych spółek publicznych w Polsce. Baza ta będzie wykorzystana przez nas do realizacji trzeciego zadania badawczego, polegającego na identyfikacji determinant kosztów audytu finansowego.

5.6.3. Współpraca naukowa z pracownikami zagranicznych uczelni

Moja współpraca naukowa z pracownikami zagranicznych ośrodków naukowych po uzyskaniu stopnia doktora miała charakter nieformalny i polegała głównie na przygotowaniu wspólnych publikacji:

- z prof. Madaliną Dumitru i dr Raluçą G. Guse z Uniwersytetu Ekonomicznego w Bukareszcie (Academia de Studii Economice din Bucuresti), artykuł: M. Dumitru, J. Dyduch, R.G.Guse, J. Krasodomska, *Corporate Reporting Practices in Poland and Romania - An Ex-ante Study to the New Non-financial Reporting European directive*, "Accounting in Europe" 2017, vol. 14, issue 3, s. 279-304,
- z prof. Paulette Ratliff-Miller z Grand Valley State University (Stany Zjednoczone) i prof. Charlesem Cho z Schulich School of Business, York University (Kanada), artykuł: C. Cho, J. Krasodomska, P. Ratliff-Miller, J. Godawska, 2021, *Internationalization and CSR reporting: evidence from U.S. companies and their Polish subsidiaries*, „Meditari Accountancy Research”, <https://doi.org/10.1108/MEDAR-06-2020-0922>,
- z prof. Claudią Areną z Università degli Studi di Napoli Federico II (Włochy), przygotowana publikacja (wspólnie z prof. dr hab. Dorotą Dobiją i dr hab. Łukaszem Kozłowskim z Akademii Leona Koźmińskiego oraz dr hab. Joanną Krasodomską z UEK) pt. *The move to*

sustainability. The role of board international orientation for non-financial disclosures in a two-tier system i złożona do czasopisma "Corporate Social Responsibility and Environmental Management" (oczekuje na recenzje).

Ponadto odbyłam trzy staże w zagranicznych instytucjach naukowych:

- Quinlan School of Business, Loyola University Chicago (USA) - staż naukowy,
- Hochschule Mittweida, Wydział Ekonomii, Mittweida (Niemcy) - dwukrotny staż naukowo-dydaktyczny.

Informacje na ten temat są zawarte w pkt. II.11. załącznika nr 4 - *Wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse*.

Efektom tych staży była wymiana doświadczeń naukowych i transfer wiedzy w zakresie metodyki oceny efektywności inwestycji, prezentacja własnych kierunków badawczych i dyskusja nad nimi z pracownikami uczelni (Hochschule Mittweida) oraz doskonalenie warsztatu badawczego, transfer wiedzy oraz ustalenie potencjalnych obszarów współpracy naukowej z profesorem Nancy Landrum i jej współpracownikami w zakresie sprawozdawczości niefinansowej przedsiębiorstw (Loyola University Chicago).

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę

6.1. Osiągnięcia dydaktyczne

Podczas pracy na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie prowadziłam zajęcia z przedmiotów, których tematyka dotyczy zagadnień z zakresu ekonomii środowiska i finansów (szczególnie przedsiębiorstw): ćwiczenia z przedmiotów *Ekonomika ochrony środowiska, Ekorozwój, Finansowanie ochrony środowiska, Zarządzanie finansami przedsiębiorstw w warunkach kryzysowych i Ocena wartości przedsiębiorstwa* oraz wykłady i ćwiczenia z przedmiotu *Metody oceny projektów gospodarczych*. W ramach mojej działalności dydaktycznej na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie prowadzę zajęcia na studiach licencjackich i magisterskich: wykłady i ćwiczenia z przedmiotów *Finanse* oraz *Sprawozdawczość finansowa zakładów ubezpieczeń*, wykłady z przedmiotu *Finanse i ubezpieczenia* oraz ćwiczenia z przedmiotów *Zarządzanie finansami przedsiębiorstw* oraz *Polityka ochrony środowiska*. Ponadto jestem wykładowcą przedmiotu *Analiza finansowa* na Studiach Podyplomowych w zakresie Rachunkowości na Wydziale Zarządzania AGH, obejmującego wykład i ćwiczenia.

W ramach uczestnictwa w międzynarodowym programie w obszarze dydaktyki Erasmus i Erasmus+ prowadziłam zajęcia dydaktyczne na uczelni Hochschule Mittweida w Mittweidzie (Niemcy) po angielsku pt. *Cost-benefit analysis of investment projects* (w 2014 i 2015 r.) i po niemiecku pt. *Finanzanalyse von Investitionsprojekten* (w 2015 r.).

Opracowałam program nauczania na Studiach Podyplomowych w zakresie Rachunkowości na Wydziale Zarządzania AGH i sylabusy wykładanych na nich przedmiotów.

Byłam promotorem 138 prac dyplomowych: pod moim kierunkiem powstało 57 prac magisterskich i 81 prac licencjackich. Byłam również recenzentem 26 prac licencjackich.

Od marca 2017 r. pełnię funkcję promotora pomocniczego w jednym przewodzie doktorskim, otwartym na Wydziale Zarządzania AGH: mgr Anny Jarzęckiej (rozprawa doktorska pt. *Determinanty zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankowości internetowej*, promotor: dr hab. Natalia Iwaszczuk, prof. AGH).

Jestem autorką zbioru zadań z zakresu finansów (J. Dyduch (Godawska), *Finanse: testy i zadania z rozwiązaniami*, Wydawnictwa AGH, Kraków 2015, 156 s.) oraz współautorką podręcznika akademickiego z ekonomii (*Ekonomia dla studentów studiów technicznych*, pod red.

M. Czyż, Wydawnictwa AGH, Kraków 2018, 254 s., mój udział polegał na autorstwie jednego rozdziału: J. Dyduch (Godawska), rozdział 8. *Rynek finansowy*, s. 108-120).

Jestem również współautorką podręcznika akademickiego, opublikowanego w okresie przed uzyskaniem przeze mnie stopnia doktora: *System finansowania ochrony środowiska w Polsce*, red. J. Famielec, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2005, 176 s. Mój udział w tej publikacji polegał na:

- a) autorstwie jednego podrozdziału: J. Dyduch (Godawska), *Procedury oraz wielkość kredytów i pożyczek bankowych na ochronę środowiska*, rozdział IV, pkt 2, s. 71-79;
- b) współautorstwie dwóch podrozdziałów:
 - J. Dyduch (Godawska), J. Famielec, U.Wąsikiewicz-Rusnak, *Udział przedsiębiorców w nakładach inwestycyjnych na ochronę środowiska według kierunków inwestowania*, rozdział III, pkt 2, s. 51-53;
 - J. Dyduch (Godawska), J. Famielec, *Udział samorządów gminnych i jednostek budżetowych w finansowaniu ochrony środowiska w Polsce*, rozdział V, pkt 3, s. 111-113.

Dążąc do podnoszenia kwalifikacji zawodowych w zakresie dydaktyki brałam udział w konferencjach dydaktycznych i szkoleniach, mających na celu poprawę jakości nauczania, jak również wprowadzenie nowych metod nauczania. Przed uzyskaniem stopnia doktora uczestniczyłam w konferencji dydaktycznej pt. „Edukacja dla ekorozwoju” w Szklarskiej Porębie, zorganizowanej przez Akademię Ekonomiczną we Wrocławiu (18-20.10.2002) oraz brałam udział w zajęciach warsztatowych z emisji głosu według programu „Praktyczna metoda pracy nad głosem dla nauczycieli akademickich” w wymiarze 16 godzin, zorganizowanych przez Studium Psychologii i Pedagogiki Akademii Ekonomicznej w Krakowie w 2004 roku.

Po uzyskaniu stopnia doktora uczestniczyłam w konferencji pt. „Badania naukowe i działalność dydaktyczna w zakresie ekonomii środowiska i zasobów naturalnych”, zorganizowanej przez Katedrę Ekonomii, Finansów i Zarządzania Środowiskiem Wydziału Zarządzania AGH oraz Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych (26.09.2011), podczas której wystąpiłam z referatem pt. „Działalność badawcza i dydaktyczna Katedry Polityki Przemysłowej i Ekologicznej w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie” (współautorstwo z K. Rosiek). Ponadto brałam udział w obradach poświęconych edukacji rachunkowości odbywających się w ramach kongresów organizowanych przez European Accounting Association w Walencji (2017 r.), Mediolanie (2018 r.) i Paphos (2019 r.).

Dążąc do udoskonalania rozwiązań stosowanych w ramach prowadzonych przez mnie zajęć zainteresowałam się e-learningiem jako systemem nauczania odpowiadającym postępowi technologicznemu XXI w. i pozwalającym poprawić efektywność nauczania. W 2014 r. ukończyłam szkolenie certyfikujące z zakresu prowadzenia zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, zorganizowane przez Centrum e-Learningu AGH. Zaczęłam wykorzystywać e-learning w praktyce i podnosić swoje kwalifikacje w tym zakresie jeszcze przed okresem pandemii koronowirusa, w którym stosowanie nauczania na odległość stało się obowiązkową praktyką w szkolnictwie wyższym w Polsce.

Ponadto uczestniczyłam w szkoleniach dodatkowych oferowanych przez Centrum e-Learningu AGH:

- „Testy na platformie Moodle – szkolenie podstawowe” (w 2015 r.),
- „Wykorzystanie materiałów do prowadzenia zajęć” (w 2016 r.),
- „Otwarte Zasoby Edukacyjne w praktyce nauczyciela akademickiego” (w 2016 r.) oraz
- w webinarze „Inżynier +, czyli o kompetencjach społecznych w Uczelni Technicznej” (w 2020 r.).

Brałam również udział w seminarium poświęconym kształceniu mieszanemu (tj. uwzględniającemu zarówno zdalne, jak i stacjonarne nauczanie) pt. „Good practices and the action plan for blended learning programmes”, zorganizowanym w ramach projektu Erasmus+ European Short Learning Programmes przez European Association of Distance Teaching Universities (5-6.11.2020).

Jestem współautorką publikacji naukowej poświęconej zastosowaniu e-learningu w dydaktyce rachunkowości, opublikowanej w czasopiśmie „Accounting Education”, indeksowanym w bazie Web of Science (J. Krasodomska, J. Godawska, *E-learning in accounting education: the influence of students' characteristics on their engagement and performance*, „Accounting Education” 2021, vol. 30, iss. 1, s. 22-41).

W maju 2020 r. otrzymałam zaproszenie od redaktorów tego czasopisma (prof. Alana Sangstera z University of Aberdeen, prof. Grega Stonera z University of Glasgow i prof. Barbary Flood z Dublin City University) do opracowania krótkiego tekstu poświęconego wpływowi pandemii koronawirusa na nauczanie rachunkowości w Polsce. Przygotowana przeze mnie wspólnie z dr hab. Joanną Krasodomską, prof. UEK z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, analiza stanowi, obok opracowań autorów z 44 innych państw, fragment publikacji: A. Sangster, G. Stoner, B. Flood, *Insights into accounting education in a COVID-19 world*, „Accounting Education” 2020, vol. 29, iss. 5, s. 431-562.

W 2018 r. byłam członkiem Komisji Oceniającej w 59. Studenckiej Sesji Kół Naukowych Pionu Górniczego na Wydziale Zarządzania AGH.

Zostałam dwukrotnie nagrodzona za działalność dydaktyczną przez Rektora AGH:

- nagrodą Rektora Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie indywidualną trzeciego stopnia za osiągnięcia dydaktyczne, przyznaną w 2016 roku,
- nagrodą Rektora Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie indywidualną drugiego stopnia za osiągnięcia dydaktyczne, przyznaną w 2019 roku.

6.2. Osiągnięcia organizacyjne i popularyzujące naukę

Podczas pracy na Uniwersytecie Ekonomicznym (Akademii Ekonomicznej) w Krakowie brałam aktywny udział w corocznych uczelnianych Dniach Otwartych w latach 2003-2011 oraz uczestniczyłam w nadzorowaniu przebiegu egzaminów wstępnych na studia. Ponadto wielokrotnie pełniłam funkcję protokolanta podczas obron rozpraw doktorskich, w tym dwóch odbywających się w języku niemieckim oraz sprawowałam opiekę organizacyjną nad dwoma słuchaczami Niemieckiego Studium Doktoranckiego w okresie przygotowywania się przez nich do obrony rozprawy doktorskiej.

Moje zaangażowanie w działalność organizacyjną na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie obejmuje:

- pełnienie funkcji członka Wydziałowej Komisji Egzaminacyjnej podczas kadencji 2014-2016, 2017-2020 oraz 2021-2022,
- pełnienie funkcji pełnomocnika Dziekana Wydziału Zarządzania ds. *Logo HR Excellence in Research* w 2016 r. (*Logo HR* nadawane jest przez Komisję Europejską, moja praca polegała na przeprowadzeniu konsultacji wśród pracowników Wydziału i badań ankietowych oraz późniejszym monitorowaniu postępu ubiegania się o *Logo HR* przez uczelnię),
- pracę w wydziałowym zespole ds. ewaluacji dyscypliny „ekonomia i finanse”, powołanym przez Dziekana Wydziału Zarządzania AGH, od listopada 2020 r. do nadal (jako sekretarz),
- pełnienie funkcji członka uczelnianej Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów w kadencji 2016-2020,
- pełnienie funkcji kierownika Studiów Podyplomowych w zakresie Rachunkowości na Wydziale Zarządzania AGH od 1.10.2016 do nadal.

Przed uzyskaniem stopnia doktora byłam członkiem komitetu organizacyjnego jednej konferencji naukowej, natomiast po uzyskaniu stopnia doktora brałam udział w pracach komitetu organizacyjnego 9 konferencji, w tym raz jako przewodnicząca, raz jako zastępca przewodniczącego oraz 7-krotnie jako członek komitetu. Ponadto pełniłam również raz funkcję członka komitetu naukowego konferencji. Szczegóły są przedstawione w pkt. II. 8 załącznika nr 4 - *Wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse*.

Po uzyskaniu stopnia doktora byłam recenzentem łącznie 27 artykułów naukowych opublikowanych lub złożonych do czasopism naukowych, w tym do 3 czasopism indeksowanych w bazie Journal Citation Reports, oraz do 4 pozostałych czasopism międzynarodowych i 3 krajowych. Szczegóły są przedstawione w pkt. II.13 załącznika nr 4 - *Wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse*.

Ponadto oceniałam jeden wniosek o finansowanie projektu badawczego złożony do Narodowego Centrum Nauki w ramach konkursu PRELUDIUM 7, w panelu HS4, w II etapie oceny merytorycznej (po uzyskaniu stopnia doktora).

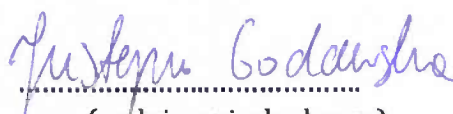
Wchodziłam również w skład jury konkursu na najlepszą pracę magisterską z zakresu rozwoju zrównoważonego w finansach i rachunkowości, organizowanego przez Stowarzyszenie Finansów i Rachunkowości Na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju w latach 2016-2019.

W ramach działalności popularyzującej naukę opublikowałam dwa artykuły we współautorstwie:

- 1) J. Dyduch (Godawska), K. Rosiek, *Jubileusz Profesora Kazimierza Górki*, „Kurier UEK” 2011, nr 6 (45), s. 29 (mój udział w tej publikacji szacuję na 50%),
- 2) J. Krasodomska, J. Godawska, *Raportowanie informacji o zrównoważonym rozwoju – standaryzacja i harmonizacja niefinansowych ujawnień*, „Rachunkowość” 2021, nr 10, s. 10-20 (mój udział w tej publikacji szacuję na 50%).

Pierwszy artykuł został opublikowany w czasopiśmie, w którym opisywane są inicjatywy, wydarzenia oraz projekty naukowe realizowane na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie. Wraz ze współautorką przybliżyłyśmy społeczności akademickiej Uniwersytetu dorobek naukowy prof. dr. hab. Kazimierza Górki.

W drugim artykule, opublikowanym w czasopiśmie branżowym „Rachunkowość”, które jest związane ze Stowarzyszeniem Księgowych w Polsce i przeznaczone dla osób zawodowo zajmujących się księgowością i sprawozdawczością przedsiębiorstw, wspólnie ze współautorką omówiliśmy raportowanie niefinansowe w kontekście koncepcji rozwoju zrównoważonego, zwróciłyśmy uwagę na potrzebę ujednoczenia standardów sprawozdawczości niefinansowej i przedstawiłyśmy przewidywane zmiany w regulacjach prawnych dotyczących ujawniania informacji niefinansowych.

.....
(podpis wnioskodawcy)